

วิวัฒนาการของวรรณกรรมจีน, แบบจีน, และเกี่ยวกับจีนในภาษาไทย

ขวัญดี รักพงศ์*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิวัฒนาการของวรรณกรรมจีน, แบบจีน, และเกี่ยวกับจีนในภาษาไทยนั้น เป็นเรื่อง
ที่ค่อนข้างอาภัพ เพราะนักวิชาการทางวรรณคดียังให้ความสนใจน้อย ทั้ง ๆ ที่ถ้ามองดูให้
ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่า เรื่องเหล่านี้เข้ามามีบทบาทอยู่ในวรรณกรรมไทยอย่างมากมายตั้งแต่
แต่รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน สาเหตุหนึ่งอาจจะเป็นเพราะ
ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรมของไทยผสมผสานกับทางสันสกฤต
และบาลีแน่นแฟ้นกว่าทางจีนมากมายหลายเท่าตัว ไม่ว่าจะเป็นการเขียนหรือการพูดในชีวิตประ-
จําวัน คนไทยเราใช้ภาษาสันสกฤต บาลี อยู่ตลอดเวลา ส่วนภาษาจีนนั้นจะมีบ้างก็น้อย
มาก ถ้าเราถามผู้อ่านไทยถึงสามก๊ก จอหยู่เหิมัง เจงฮองเฮา ทรัพย์สินในดิน บักกิ้งนคร
แห่งความหลัง มังกรหยก จดหมายจากเมืองไทย อยู่กับก๋ง เขาอาจจะเคยศึกษา เคย
อ่าน ผ่านตา หรือเคยได้ยินชื่อเหล่านั้นมาบ้าง แต่คงมีน้อยคนที่เคยคำนึงไต่เลียดดูความ
เป็นมาและสืบเนื่องของวรรณกรรมดังกล่าว บทความนี้มีจุดประสงค์เพียงเพื่อจะสำรวจดู
วิวัฒนาการของวรรณกรรมเหล่านี้ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันอย่างคร่าว ๆ เพราะถ้าจะค้นคว้า
อย่างลึกซึ้งกันจริง ๆ แล้ว คงต้องเป็นงานชั้นวิทยานิพนธ์ไม่ใช่เพียงบทความเท่านั้น

หากเราหลับตาอย่างมีสมาธิ เฟ่งฟินิจ กรรมร้อยแก้วของไทยเท่าใด คือ ง่ายและ
พิจารณาดูวรรณคดีไทย แต่เฉพาะช่องที่เป็น แจ่มแจ้งในตอนต้น สับสนและซับซ้อนในตอน
วรรณกรรมจีน แบบจีน และเกี่ยวกับจีนให้ดีแล้ว หลัง แต่ก็ยังพอแยกแยะตามลำดับเวลาและประ
จะเห็นว่าไม่แตกต่างจากวิวัฒนาการของวรรณ- เกาของวรรณกรรมได้ดังนี้

ผู้เขียนขอขอบใจพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ และ จิราพร โชติธีระวงศ์ นักศึกษาในแผนกวิชา
ภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้ช่วยเหลืออย่างดียิ่งในการรวบรวมและคัดลอก
ข้อมูลบางประการสำหรับบทความนี้

๑. ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ จนถึงรัชกาลที่ ๖ มีการแปลงพงศาวดาร เกียรติพงศาวดาร เรื่องอิง พงศาวดารจีน

๒. ตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ จนถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ลูกหลานถึงเมืองไทยมีการแปลและปลอม เรื่องอิงพงศาวดารจีน

๓. ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๘ เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน มีการแปลเรื่องจีนจากต้นฉบับ ภาษาอังกฤษ

๔. ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๔ เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน มีการเขียนเรื่องที่ผสมผสานระหว่างจีนกับไทย

๕. ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน มีการแปลวรรณกรรมจีนประเภท "กำลังภายใน"

๖. ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เศษ มีการเขียนเรื่องแบบจีนเสียดสีการเมือง และเรื่องชีวิตคนจีนในเมืองไทย

ระยะเวลาตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๖ นั้น ยาวพอที่จะมองดูวิวัฒนาการของการแปลเรื่องจีนได้อย่างชัดเจน งานแต่ละชิ้นจะต้องร่วมมือกันตั้งแต่ ๒ ถึง ๔ ฝ่ายหรือมากกว่านั้น คือ ผู้อุปถัมภ์การแปล ผู้แปล ผู้เรียบเรียง และผู้ขีดเลาภาษาสำนวน

ในรัชกาลที่ ๑ แม้เราจะทราบแต่เพียงว่า ทรงมีพระราชประสงค์ให้แปล และมีเจ้าพระยา

พระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลเรื่อง สามก๊ก และสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมพระราชวังหลัง ทรงอำนวยการแปลและเรียบเรียงเรื่อง ไซฮั่น (ทั้งนี้เพราะต้นฉบับสามก๊ก และไซฮั่นที่มึนนั้นเป็นเพียงฉบับเชลยศักดิ์ ข้า บานแผนกก็หายไป)^๑ แต่เราก็พอจะสันนิษฐานจากการที่รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดให้ตั้งกองแปลเรื่อง เลียดก๊ก ถึง ๑๒ คน วางานแปลในครั้งนั้นเป็นงานใหญ่ของราชบัณฑิตทั้งฝ่ายไทยและจีนโดยแท้ ผู้อุปถัมภ์การแปลเป็นองค์พระมหากษัตริย์เอง ผู้แปลเป็นนักปราชญ์จีน และยังมึนักปราชญ์ฝ่ายไทยเป็นผู้จัดเรียบเรียงและเลาสำนวน ผลงานจึงปรากฏออกมาอย่างประณีตจนเป็นแบบฉบับของการแปลเรื่องจีนเรื่อยมา ส่วนวัตถุประสงค์ในการแปลนั้น ถ้าพิจารณาสภาพการณ์บ้านเมืองประกอบก็แน่ใจได้ว่าต้องเป็นอย่างที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานไว้ว่า "เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่า เป็นหนังสืออันสมควรแปลไว้เพื่อประโยชน์ราชการบ้านเมือง"^๒

ต่อมาในรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ ผู้อุปถัมภ์การแปลเปลี่ยนจากพระเจ้าแผ่นดินลงมาเป็นข้าราชการชั้นสมเด็จพระเจ้าพระยา และเจ้าพระยา คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี มีชั้นหลวงอยู่เพียงท่านเดียว คือ หลวงพิศาล

๑. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนานสามก๊ก ใน สามก๊ก (พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๕), เล่ม ๑, หน้า ๑๓

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

ศุภผล ผู้แปลมีเพียงหนึ่งคนบ้าง สองคนบ้าง บางครั้งก็ไม่ปรากฏนามผู้แปลเลย จะมีเต็มอัตรา ก็แต่เรื่อง ชุขยถึง เท่านั้นที่เขียนไว้ชัดว่า เจ้าพระยาทิพากรวงศ์เป็นผู้อุปถัมภ์การแปล ผู้แปลคือ จินบันกิมกับจินเพง และสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี่) เป็นผู้เรียบเรียงอีกชั้นหนึ่ง อย่างไรก็ตามเชื่อว่าทุกเรื่องผู้อุปถัมภ์การแปลคงจะมีผู้ตรวจเรียบเรียงหลังจากการแปลแล้วเป็นแน่

ปัจจุบันเรารู้จักและยกย่องนักแปลเกือบจะพอ ๆ กับนักเขียนเอง แต่เราไม่รู้จักนักแปลชั้นเยี่ยมของเราในสมัยต้น ๆ เลย จึงขอบันทึกชื่อท่านเหล่านั้นเป็นเกียรติไว้ในบทความนี้เสียเลย ว่า เราเคยมีนักแปลเอก ชื่อ พระยาโชฎีกะราชนเสนาธิป, พระทองหล่อ, หลวงวิชัยวารี, หลวงพิพิธภัณฑวิจารณ์, จินโต, จินแสนบันอัน, จินบันกิม และจินเพง

✎ จุดประสงค์ของการแปลในชั้นนี้เป็นไปเพื่อความบันเทิง ดังที่มีเขียนไว้ชัดเจนในบานแผ่นกของเรื่องข้อกึ่งว่า

“วันศุกร์ เดือนสี่แรมห้าค่ำ จุลศักราช พันสองยี่สิบเก้า ปีเถาะ นพศก พญา ที่ สมุหกลาโหม มีพระประสาทสั่งให้แปล พงศาวดาร มีตอนหนึ่งชื่อจุยฮือ คือข้อกึ่ง ออกเป็นคำไทยไว้เป็นเรื่องราวบ้านอ่านฟัง เล่นเหมือนเล่านิยาย”

ในรัชกาลที่ ๖ มีเรื่องที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพและครูสุภานุบันเนื่องเข้าใจในเรื่อง พงศาวดารเพียง ๔ เรื่อง ผู้อุปถัมภ์การแปลเป็นเจ้าของโรงพิมพ์ และคณะหนังสือพิมพ์ ผู้แปลที่สำคัญในระยะนั้นมีขุนจินภาคปริวรรต นายตั้น นายหยอง นายชูเทียม ฯลฯ จุดประสงค์ในการแปลเมื่อตกมาถึงในระย่นี้เปลี่ยนเป็นเพื่อการค้าอย่างสมบูรณ์

มีข้อน่าสังเกตว่า หนังสืออิงพงศาวดารจินน่าจะมียากกว่า ๓๔ เรื่อง ดังที่สมเด็จพระยาดำรงทรงราชานุภาพรวบรวมไว้ หรือ ๓๕ เรื่องตามที่ครูสุภานุบันเนื่องจัดพิมพ์^๑ โดยจัดลำดับก่อนหลังเสียใหม่ตามประวัติศาสตร์จีน เข้าใจว่าครูสุภานุบันเนื่องจะถือเอาตำนานสามก๊กเป็นหลักในการพิจารณาด้วย แต่ตำนานสามก๊ก นั้น สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ และเรื่องสุดท้ายที่ปรากฏในบัญชีนั้นพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ หลังจากนั้นมามีหนังสือประเภทเดียวกันปรากฏออกมามากมาย ซึ่งน่าจะได้รับการพิจารณาเพิ่มเติมบ้าง

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าตอนปลายรัชกาลที่ ๕ และเกือบตลอดรัชสมัยของรัชกาลที่ ๖ ความนิยมในนวนิยายตะวันตกพุ่งขึ้นสูงมาก เรื่องจีนเพิ่งจะได้เริ่มลงในหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๔ เมื่อความนิยมเรื่องของตะวันตกค่อยซาลงบ้างแล้ว ก่อนหน้านั้นเห็นมีแต่หนังสือ

๑. เรื่องที่ครูสุภานุบันเนื่องเพิ่มมากขึ้น ๑ เรื่อง คือ ไต้ฮัน

สื่อพิมพ์ ผดุงวิทยา ของนายเขียวสุดแสง สืบญ-
เรื่อง ที่เจ้าของได้แปลเรื่อง “จักขุ” และค้น
คว้าเรื่อง “ตำนานแห่งชาติจีนใต้หรือไทยเดิม”
มาลงไว้ โดยใช้นามปากกาว่า “ผดุง” และ “อโย-
มัยเสถว” อย่างไรก็ตามหลังปี พ.ศ. ๒๔๖๔ แล้ว
เรื่องจีนได้รับความนิยมจากผู้่านสูงสุดเรื่อยมา
ถึงขนาดที่ผู้ซื้อต้องคอยหน้าโรงพิมพ์ หนังสือ
พิมพ์ที่ลงเรื่องจีนมากที่สุดเห็นจะได้แก่ สยาม
ราษฎร์ หลักเมือง และศรีกรุง แต่ละฉบับมีเรื่อง
จีนตั้งแต่ ๑-๓ เรื่อง ในขณะที่มีเรื่องไทย ๑ เรื่อง
และที่แปลจากภาษาอังกฤษอีก ๑ เรื่อง ซึ่งล้วน
แต่เป็นเรื่องอิงพงศาวดารทั้งสิ้น เช่นเรื่อง “ขุน
วรวงษาริราช” และ “เลือดชาวสกอต” สภาพ
การณ์เป็นดังนี้จนกระทั่งกล่าวกันว่า หนังสือ
พิมพ์หลายฉบับอยู่ได้ด้วยเรื่องจีน ผู้แปลในตอน
นั้นมักไม่บอกชื่อ แต่ทุกเรื่องเขียนไว้ว่า “มี
กรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ” และเป็น “เกร็ด
พงศาวดาร” แผ่นดินต่าง ๆ ส่วนภาษาไทยเห็น
ชัดว่าเลียนแบบสามก๊ก

อาจจะเป็นเพราะความนิยมในเรื่องจีนสูง
มาก จนผู้แปล ๆ ออกมาไม่ทันกับความต้องการ
หรืออาจเป็นเพราะแปลกกันมากเสียจนหาต้นฉบับ
ได้ยาก หรืออาจจะเป็นเพราะความเชื่อในฝีมือการ
เขียนของตนเองเหตุใดเหตุหนึ่งก็ได้ที่ทำให้นัก

เขียนไทยบางคนปลอมเกร็ดพงศาวดารจีนได้
อย่างแนบเนียนจนมีคนติดกันทั่วประเทศ เรื่อง
ที่มีชื่อมากสองเรื่องคือ เจงฮองเฮา ของ “เจ็ก
มื่น” และ ขันบ้อเหมา ของ ฮ่วนเลียง
โชประการ^๑ “ว.ณ เมืองลุง”^๒ ได้แสดงความ
เห็นเกี่ยวกับเรื่องทั้งสองนี้ว่า “เป็นหนังสือที่ให้
ความบันเทิงเหมือนเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เขียนได้
แปลกและสนุก มีลักษณะไทยปนจีน ใช้ชื่อ
เมืองและชื่อกษัตริย์ในสมัยเลียดก๊กได้อย่างถูก
ต้อง แต่ตัวละครอื่นนั้นเป็นอีกแนวหนึ่ง เรื่อง
“หน้าดำ” นั้นอาจจะมิมีในทานพื้นบ้านของจีน
บ้างก็ได้”^๓

พ.ศ. ๒๔๘๔ โฉมหน้าของหนังสือพิมพ์เริ่ม
เปลี่ยนไป มีข่าวสงครามและการเมืองในต่าง
ประเทศมากขึ้น พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๖ การเมือง
ภายในของประเทศไทยก็เปลี่ยนไปด้วย เป็น
สมัย “เชื้อผู้นำชาติพันธุ์” และ “มาลानาไทย
ไปสู่มหาอำนาจ” เรื่องจีนยังคงลงอยู่แม้จะต้อง
ใช้ภาษาที่วิบัติไปแล้วก็ตาม แต่ในที่สุดก็สิ้นสุด
ลงในปีนั้นเมื่อสงครามโลกกลุ่กลามาถึงเมืองไทย
และเมื่อหนังสือพิมพ์รายวันได้เริ่มต้นพิมพ์อย่าง
เป็นหลักเป็นฐานใหม่ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๑
เรื่องจีนในรูปลักษณะเดิมได้หมดไปแล้วอย่าง
สิ้นเชิง

๑. ปัจจุบันทั้งสองเรื่องได้รับการพิมพ์ใหม่ ผู้เขียนเปลี่ยนนามปากกามาเป็น “ป.ร.”

๒. กุหน้า ๑๒๔-๑๒๖

๓. กุเชิงอรรถที่ ๓, หน้า ๑๒๒

จากการอธิบายของ เนียน กุระโรหิต^๔ วรรณคดีที่คนจีนถือว่าเป็นแบบฉบับครู(classic) จริง ๆ นั้นได้แก่พวก “จิง” คือคัมภีร์ เช่น คัมภีร์ของขงจื๊อ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะสามารถนำมาใช้ในชีวิตจริง การเมือง การบริหารตลอดจนในการศึกษาเพื่อสอบเป็นจอหงวนได้ ส่วนหนังสืออิงพงศาวดารและเกร็ดพงศาวดารจีนเท่าที่กล่าวถึงมาแล้วนั้น พอจะแบ่งได้เป็น ๔ ระดับดังนี้

ระดับที่ ๑ เป็นวรรณคดีอิงประวัติศาสตร์ชั้นเอก เช่น เรื่องสามก๊ก ข้องกั๋ง สามก๊กนั้นได้รับความนิยมสูงสุด เขียนด้วยภาษาสามัญไม่ใช่คำกลอน ศัพท์จึงไม่สูงนัก ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามากมายก็อ่านได้ มีบางคนคัดค้านว่าไม่ควรอ่านเพราะเรื่องเต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยม แต่ก็มิใช่ผู้แก้ว่า “ผู้มีปัญญาย่อมเห็นทางปัญญา ผู้มีเมตตา ย่อมเห็นทางเมตตา” เรื่องข้องกั๋งนั้นบรรยายตัวละครได้ดีกว่าสามก๊ก แต่คนไม่นิยมเท่าสามก๊กเพราะใช้ภาษาสูงมาก ส่วนเรื่องไซ่ฮั่นนั้นก็อาจนับว่าเป็นเอกได้ แต่เพราะหนักไปทางประวัติศาสตร์ เขียนบรรยายตรงเป็นพ.ศ. ๆ ไปทำให้คุณค่าทางวรรณคดีลดลง จนอยู่ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ระหว่างระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒

ระดับที่ ๒ เป็นวรรณคดีอิงประวัติศาสตร์ที่การเขียนและเรียบเรียงเป็นรองระดับแรก ได้แก่เรื่อง ^๕ตงจิน ขวยงกั ฯลฯ

ระดับที่ ๓ เป็นเรื่องอิงประวัติศาสตร์ที่เล่ากันต่อ ๆ มา ไม่มีใครทราบผู้เขียนที่แท้จริง การเขียนก็ให้มีพระเอกนางเอก พอเทียบได้กับกลอนตลาดของไทย เรื่องระดับนี้ได้แก่ หงอโด๋ บัวผวยเหลา โหงวไฮ้วเฟ่งไซ ฯลฯ มักอ่านกันเล่น ไม่ถือว่าเป็นวรรณคดีแม้จะมีสำนวนจริงจังกก็ตาม

ระดับที่ ๔ เป็นเกร็ดพงศาวดารประเภทที่แปลออกมาเป็นภาษาไทยแล้วนับร้อยเรื่อง ด้นจับที่เขียนอิงพงศาวดารสมัยต่าง ๆ อาจจะมีอยู่จริง แต่เมื่อแปลแล้วคงจะได้มีการเสริมต่อให้เนื้อหาโลดโผนสนุกสนานยิ่งขึ้น

เรื่องในระดับที่ ๓ และ ๔ นั้นเน้นไปในทางบันเทิงมากกว่าความเป็นจริง แต่เนื่องจากเรื่องชั้นเอกเช่น สามก๊กและไซ่ฮั่น นั้นได้มีท่านผู้รู้เขียนไว้มากมายแล้ว บทความนี้จึงจะพิจารณาลักษณะเฉพาะร่วมกันของเกร็ดพงศาวดารที่เต็มไปด้วยเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ เวทมนตร์คาถาของวิเศษนานาประการ เชือกวิเศษ แพรวิเศษ กระบี่วิเศษ พัดวิเศษ ย่ามวิเศษ กระบองวิเศษ ร่มวิเศษ หมวกวิเศษ ยาวิเศษ น้ำเต้าวิเศษ ฯลฯ และบรรดาสัตว์ประหลาดนานาชนิด

เนื้อเรื่องและการดำเนินเรื่องจะเน้นถึงชีวิตประวัติของกษัตริย์จีนในราชวงศ์ใดราชวงศ์หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ยิ่งใหญ่ กอปรด้วยบุญญาธิการเป็นล้นพ้น ทุกเมืองในขอบเขตที่สมิจะต้องอ่อนน้อม

๔. จากการสัมภาษณ์เนียน กุระโรหิต ณ บ้านเลขที่ ๓๑๒ ถนนพญาไท เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๐

ส่งราชบรรณาการมาถวายทุกปีเพื่อแสดงความ
จงรักภักดี ผู้ใดบังอาจกระด้างกระเดื่องตั้งตัว
เป็นใหญ่ จะถือว่าผู้นั้นฝ่าฝืนอำนาจฟ้าดิน เทพย
ดาจะลงโทษให้มือนเป็นไป หรือถ้าพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งทศพิศราชธรรม บ้านเมืองจะ
ร่มเย็นเป็นสุข แต่ถ้าไร้ซึ่งคุณธรรม หูเบาหลง
เชื่อคำยุยงของขุนนางกังฉิน ลุ่มหลงในมารยา
ของสตรีเพศจนลืมปฏิบัติภารกิจ บ้านเมืองจะ
วุ่นวาย เกิดจลาจล ไฟร่าปะราษราษฎรจะ
เดือดร้อน ข้าศึกศัตรูจะกรีธาทัพมาย่ำยี จาก
นั้นเทพยดาบนสรวงสวรรค์ก็จะถูกเง็กเซียนฮ่อง
เต้สั่งให้จุดลงมาปราบยุคเข็ญในแผ่นดิน โดย
มีไท่เป๊ะกิมแซเป็นผู้ตรวจตราดูว่าดาวเทพยดา
ดวงไหนควรจะเกิดในตระกูลไหน บางองค์ที่
สวรรค์ส่งลงมาเพราะกระทำผิดก็ถูกสาปให้ลงมา
ชาติใช้หนี้กรรมในโลกมนุษย์จนหมดสิ้นแล้วจึงจะ
มีโอกาสรückสู่สรวงสวรรค์ดังเดิม เช่น เทพธิดา
จิบชุดเขียนหนึ่ง และ เทพบุตรตองเต้าแซกุน จูติ
ลงมาเป็นนางเม่งลี้กุน และเขียวหัว เทพบุตร
บุ๋นเคี้ยกแซ เป็น เป่าบุ๋นจิ้น ในเรื่อง เป่าเล่งกู่
ก้องนั เทพธิดาเหมาตวนแซ เป็น เจงฮองเฮา
เทพธิดาอิมยู่ เป็น ชันบ้อเหมา เป็นต้น เมื่อ
ทวยเทพเหล่านั้นกลับขึ้นสู่สวรรค์ เทพองค์อื่นๆ
ก็ผลัดกันจุดลงมาแทนในคราวต่อไป เป็นเช่นนั้น
จนกว่าโลกจะดับสูญ

ลักษณะตัวละครจะแบ่งแยกจากกันเป็นฝ่าย
ดีและฝ่ายเลวอย่างเด็ดขาด ฝ่ายดีประเภทบุ๋นได้

แก่ เขียน เทวดา นางฟ้า ขุนนางตงฉิน ตัว
ละครเหล่านี้จะต้องทรงไว้ซึ่งคุณธรรม ข้อสัตย์
ฉลาดหลักแหลม จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ อุทิศชีวิตเพื่อประเทศชาติ รักชื่อเสียง
เกียรติยศยิ่งกว่าชีวิต เช่น ไช้สย ในเรื่อง เขียว
อึ้งเผ่า เป่าบุ๋นจิ้นใน เป่าเล่งกู่ก้องนั ถ้าเป็น
ประเภทบู๊ก็จะมีวิชาทางการรบ ของวิเศษ เรียนรู้
เวทมนตร์คาถาและตำราพิชัยสงคราม เช่น เฟ่ง
ไชอ่อง ในเรื่องโหงวไฮ้วเฟ่งไช ชีอินก๊วย ชีตง
ชัน เอี้ยจงเป่า ในเรื่องบ้านฮวยเหลา เป็นที่น่า
สังเกตว่าตัวละครเอกเหล่านี้มักจะได้แม่ทัพหญิง
ฮวนเป็นภรรยา โดยฝ่ายหญิงเป็นผู้ทอดสะพาน
ให้ก่อนเสมอ เนื่องจากเกิดติดตาต้องใจในรูป
โฉม หรือเขียนผู้เป็นอาจารย์ได้บอกไว้แต่เดิม
แล้วว่าเป็นเนื้อคู่ ดังเช่น เฟ่งไชอ่องได้นางโปย
โปกงจูเป็นภรรยา ชีตงชันได้นางฮวนลิวฮวย
ตัวละครหญิงฝ่ายดีประเภทบุ๋นเป็นผู้มีความรู้
สอบได้ถึงชั้นจอทรวง เช่น นางเม่งลี้กุน ในเรื่อง
ง้วนเฉียว ส่วนประเภทบู๊ก็มีสติปัญญาเฉลียว
ฉลาด มีของวิเศษ รู้เวทมนตร์คาถามากกว่าตัว
ละครฝ่ายชาย และเป็นกำลังในการปราบปราม
ข้าศึกศัตรู เช่นนางฮวนลิวฮวย โปยโปกงจู
เจงฮองเฮา ชันบ้อเหมา ไช้ป้อหยี่ ฯลฯ

ตัวละครฝ่ายเลวได้แก่ เต้าหยิน ปีศาจ และ
ขุนนางกังฉิน พวกนี้จะมีอุปนิสัยเห็นแก่ตัว โลภ
เอารัดเอาเปรียบ อิจฉาริษยา ชอบกลั่นแกล้ง
ผู้อื่น มักมากในกามารมณ์ อาฆาตพยาบาทฝ่าย

ตรงกันข้าม เจ้าเล่ห์ ประจบสอพลอเก่ง โดย เฉพาะอย่างยิ่งขุนนางผู้ใหญ่ที่มีนิสัยเช่นนั้นมักจะ ยกบุตรสาวให้เป็นมเหสีฝ่ายซ้าย หรือสนมเอกของพระมหากษัตริย์ให้คอยทูลยุยงใส่ร้ายป้ายสีผู้ที่ตนเกลียดชัง แต่ไม่ว่าขุนนางกังฉินจะมี อำนาจวาสนา เล่ห์กลเพียงใดก็ตาม ภายหลังก็จะประสบความหายนะ ตายด้วยคมหอกคมดาบ เช่น เตียบกือเจีย พังหงอ พังปัด ชิงชีว และ บรรดาเต้าหยินทั้งปวง

พระมหากษัตริย์ในเกร็ดพงศาวดารจีน จะเป็นตัวละครที่สำคัญแต่มีบทบาทน้อย ลักษณะโดยทั่วไปจะค่อนข้างหยาบๆ เชื่อคนง่าย ชอบคน ประจบสอพลอ มักหลงใหลในอิสตรีรูปงามเจ้า มารยา ใจอ่อน น้อยองค์นักที่จะเข้มแข็ง เด็ด เดี่ยว กล้าหาญ ที่ยังดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์อยู่ได้ก็เพราะมีขุนนางที่ติดคอยทักท้วงช่วยเหลือ แต่ถ้าเมื่อใดข้าราชการส่วนใหญ่เป็นขุนนางกังฉินก็จะถึงคราวสิ้นสุดราชวงศ์เก่า และจะเกิดผู้มีบุญญาธิการตั้งราชวงศ์ใหม่ต่อไป

เขียนซึ่งเป็นอาจารย์ของตัวละครฝ่ายดีประเภทบู๊ เช่น เฮงเหงเล้าโจ้ว อาจารย์ของซีเตง ชัน ฯลฯ จะมีบทบาทเพียงเป็นผู้สั่งสอนความรู้ทางพิชัยสงคราม ให้ของวิเศษ และหะเหลงมาช่วยลูกศิษย์ในยามคับขันเท่านั้น ส่วนบรรดาเต้าหยินมักเป็นอาจารย์ฝ่ายพวกฮวน มีความรู้ แต่จะสู้เขียนซึ่งเป็นอาจารย์ฝ่ายทหารจีนไม่ได้

ต้องพ่ายแพ้กลายเป็นสัตรูชาติเดิม เช่น ปลา เต้า ตะขาบ งู ฯลฯ

ในบรรดาเรื่องอิงพงศาวดารจีนทั้งหมด ดูเหมือนเรื่องไคเก็ก และไซอูว์ มีเรื่องราวแปลกไปจากเรื่องอื่น ๆ “ไคเก็ก” แปลว่า “เปิดโลก” เป็นเรื่องของ การสร้างโลก กำเนิดดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ แผ่นดิน ไฟ ต้นไม้ มนุษย์ สัตว์ การเลือกผู้นำที่กล้าหาญเป็นหัวหน้า จนถึงปฐมกษัตริย์ราชวงศ์แฮกกับราชวงศ์เซียว สืบเรื่องราวของมนุษย์เรื่อยมาจนถึงยุคประวัติศาสตร์ เทียบได้กับ เทภูมิกกาของไทย หรือบท Genesis ในในคัมภีร์ไบเบิล

ส่วนไซอูว์ ซึ่งน่าจะถือว่าเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนิกายมหายานเล่มหนึ่งนั้นเป็นเรื่องของลิงเผือกชื่อ ซิงหงอคง ถือกำเนิดมาจากหินบนเขาฮวยก๊วย นัยตาแดงดังแสงอาทิตย์ พลละกำลังกล้าแข็งผิดธรรมดา เรียนรูวิชาอาคมกับอาจารย์ไผ่เกโจ้ชื่อ ไต้ขโมยผลไม้วิเศษกิน ต้มสุราอาหารทิพย์ของเทพบนสวรรค์จึงมีอิทธิฤทธิ์มาก สามารถจำแลงแปลงกาย เหาะเหิรเดินอากาศ หายใจในน้ำได้ คงทนต่ออาวุธทุกชนิด พญาล่องอ่อง พญามัจจุราชเยี่ยมพ้ออ่องก็ปราบซิงหงอคงไม่ได้ ร้อนถึงพระยูไลสูงสุดโจ้วต้องมาจับไปขังบนภูเขาห้ายอดงั่วแห่งชั่ว เมื่อพันโทษก็ได้เป็นศิษย์พระถังซัมจั๋งร่วมกับไป๋ยกายและซัวเจ๋งเดินทางไปอยู่เชิญพระไตรปิฎกจากไซที่ มาได้สำเร็จหลังจากที่ต้องผจญกับมารร้ายในรูป

ต่าง ๆ จนนับไม่ถ้วน อิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ นั้น เป็นส่วนประกอบที่เพิ่มความเข้มข้นให้ท้องเรื่อง ห่อหุ้มแกน คือการแสวงหาโมกษธรรม ดังที่ ผู้แปลได้ประพันธ์เป็นโคลงไว้ท้ายเรื่องว่า

แปดสิบเอ็ดชุดต้อง	ตื่น ^๑ แปล
วรรณ ^๒ เรียบเรียงกระแส	สดบัง
นายเล็ก ^๓ ออกทุนแล	ลูสี เล่มเนอ
จริงอยู่ธรรมที่อ้าง	อันนั้นโคมลอย

คงจะเป็นเพราะความนิยมของผู้อ่านในเรื่อง แปลจากภาษาจีนมีมากนี่เองที่ทำให้ “สมุห์หอม” เขียนเรื่องสั้น ๆ ทำนองล้อเลียนเรื่องจีน ลงใน วารสาร ศัพท์ไทย ซึ่งตามปกติจะไม่ลงเรื่องจีน เลย ตัวอย่างชื่อเรื่องของ “สมุห์หอม” พร้อม ด้วยสำนวนตลกแบบล้อเลียนเสียดสี ได้แก่

เรื่อง “ฮ้อจ้าย”^๔ (แขนงพงสาวดารจีน)

ในกาลดิถีขึ้นปีใหม่ เจ็กเขียนฮ้องเต้ จึงรับสั่งให้มึงนาง่วนเขียน.....การรื่นเริง ดำเนินไปจนเพลายามเศษ เจ็กเขียนฮ้องเต้ จึงเสด็จลงประทับยังโต๊ะเสวยซึ่งได้จัดไว้ สำหรับการเลี้ยง เทพยดาต่างก็เข้านั่งโต๊ะ ตามตำแหน่งฐานันดรศักดิ์ของตน เสียง

ดนตรีที่บรรเลง เสียงผีทำบ้อยเดินโต๊ะ เสียงตะเกียบกระทบกับซามและเสียงซดโฮก โฮกดังลั่นสนั่นไปทั้งสรวงสวรรค์ ก็นกกับ- ข้าวทิพย์และเหล่าทิพย์อันมีเหล่า “อาหนี่” เหล่า “เอ๋หมิง” เป็นต้น ก็หอมตลบพุ่งขยาด ขจรไปทั่ววันภาภาศ.....เทวดาเหล่านั้นมีดวง ตาอันปี่ ๆ ลืมแทบไม่ขึ้นไปทั่วทุกองค์..... ต่างก็เบียดเสียดยัดเยียดกันเข้าไป โดยหวัง ว่าจะได้เข้าประตูก่อน บางครั้งก็มีเสียงอะ- อะกล่าวคำพรสวาทต่อกันโดยเรื่องเหยียบเท้า หรือไม่ก็หาว่าลักตัดและเด็ดเอาเครื่อง อารมณ์อัน ห้อยกระตุ้งกระตุ้งไปเป็นของ ตน.....^๕

เรื่อง “ไยย่า” (เหง้าพงสาวดารจีน)

แปลจากต้นฉบับของ “ก๊กโฮชินแส”

ซึ่งเก็บได้จากภายในหมอนไม้ของเจ๊กชอทาน ที่นอนตายอยู่บนดอยสุเทพ^๖

สำหรับอิทธิพลของวรรณกรรมจีนประเภท อิงพงสาวดารที่มีต่อวรรณกรรมไทยอย่างมาก หมายทั้งด้านการประพันธ์ ที่มีต่อนักเขียนเช่น “ยาขอบ”, “ลพบุรี”, “อุษา เข้มเพชร” และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ด้านสำนวนโวหารทั้ง

๑. นายตัน ผู้แปล

๒. เทียนวรรณ ผู้เรียบเรียง

๓. พระโสภณอักษรกิจ (เล็ก สมิตสิริ) ผู้อุปถัมภ์การแปล

๔. แปลว่า “คิงจิง”

๕. สมุห์หอม [นามแฝง], “ฮ้อจ้าย” ศัพท์ไทย เล่มที่ ๑, ตอนที่ ๘, (เมย. ๒๔๖๕)

๖. สมุห์หอม [นามแฝง], “ไยย่า” ศัพท์ไทย เล่มที่ ๔, ตอนที่ ๘, (เมย. ๒๔๖๖)

ในการพูดและการเขียน ด้านเนื้อเรื่อง โดยเฉพาะที่มีต่อสุนทรภู่ในการเขียนเรื่อง พระอภัยมณี นั้น ได้มีท่านผู้รู้เขียนไว้อย่างละเอียดแล้ว^๑ จึงจะไม่กล่าวซ้ำในบทความตอนนี้ อีก เป็นอันยอมรับว่าที่เคยคิดกันว่าเป็นจินตนาการล้ำคของสุนทรภู่ นั้น มีอยู่หลายประการที่เดี่ยวที่อาจจะได้อิทธิพลจากวรรณคดีจีน โดยเฉพาะสามก๊กและไซฮั่น แต่ในทางกลับกัน ถ้าพิจารณาวรรณกรรมที่แปลจากภาษาจีนและอ้างว่าเป็นเกร็ดพงศาวดาร และที่ปลอมของจีนให้ดูจะเห็นว่า ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีไทยอยู่หลายประการ เช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า

ก. ด้านลีลาการประพันธ์ แม้ว่าส่วนใหญ่จะแต่งเป็นร้อยแก้วตามแบบสามก๊ก แต่ก็มียุหลายตอนที่แยกเอามาแต่งเป็นร้อยกรองตามฉันทลักษณ์ของไทย เช่น ขุนเสนานุชิต (เจต) แต่งห้องสิน และหลวงธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตร ถึก) แต่งสามก๊ก ตอนนางเตียวเสี้ยนลงดั่งโต๊ะ เป็นกลอนสุภาพ นอกจากนั้น ในระยะที่ละครร้องกำลังเฟื่องฟู คือระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๔๖๑ “นายบุญสะอาด” ได้แต่งเรื่องเตียวเสี้ยนลงดั่งโต๊ะ “เหม็งกู่บู้น” แต่งตอนดั่งโต๊ะหลงนางเตียวเสี้ยน และ “ทิดโง้ง” แต่งตั้งแต่ตอน

เล่าเป้งแต่งงาน จนถึงจิวรากลือก ด้วยกลอนสำหรับบทละครร้องแบบปราโมทย์

ข. ด้านสำนวนภาษา มีลักษณะที่พอมองเห็นชัดว่าได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีชั้นเอกของไทยอยู่หลายตอน เช่น ในเรื่อง จอฮุยเหม็ง เมื่อจอฮุยเหม็งพบส่วนเองเตงแล้วรำพึงถึงนางฮ้วนเซ่งกยู่ว่า “พี่ชายยังมีลักษณะผ่องใสถึงเพียงนี้แล้ว น้องสาวจะคงงามสักเพียงใดเล่า”^๒ ผู้อ่านทุกคนคงคิดถึงเรื่องอิเหนาตอน อิเหนาเห็นสียะตราแล้วรำพึงถึงบุษบาว่า “แต่กุมารยังงามถึงเพียงนี้ ถ้าบุตรจะงามสักเพียงไหน”^๓ และในเรื่อง ขันบ้อเหมา ฮ้วนเลียง โชประการได้ใช้สำนวนและการเขียนแบบสามก๊กตลอด นอกจากตอน จัวยฮองเฮาเตือนกิมฮองเฮาเมื่อพระสวามีกำลังลุ่มหลงนางวูยเหล้งว่า “ขอให้รำพึงถึงภาสิตที่ว่า “น้ำกำลังเขียว อย่าเอาเรือเข้าขวาง จึงจะไม่มีภัย”^๔ ฮ้วนเลียง โชประการใช้เครื่องหมายอัญญประกาศซึ่งดูเป็นการหลงที่ทางไป และสุภาษิตนั้นก็คงมาจากสุภาษิตพระร่วงที่ว่า “น้ำเขียวอย่าขวางเรือ” นั่นเอง

ค. ด้านเนื้อเรื่อง สุนทรภู่อาจจะมีความคิดหลายอย่างจาก สามก๊ก และ ไซฮั่น แต่ในการเขียนปลอมเกร็ดพงศาวดารจีนเรื่องเงงฮอง-

๑. กรมศิลปากร, สามก๊ก (พระนคร, ๒๕๑๕), เล่ม ๑, หน้า จ-ฉ และประจักษ์ ปรภาวิทยากร, “วรรณกรรมจีนในภาษาไทย” อันทรเกษม ฉบับที่ ๘๗ (พ.ย.-ธ.ค. ๒๕๑๓) หน้า ๔๒-๔๖

๒. น.ส.พ. สยามราชบุรุษ โรงพิมพ์ศรีกรุง, จอฮุยเหม็ง (พระนคร: ผดุงศึกษา, ๒๕๐๖), หน้า ๓๕

๓. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, บทละครเรื่องอิเหนา (พระนคร: ศุภสภา ๒๔๕๘), หน้า ๓๕๕.

๔. ป.ร. [นามแฝง], ขันบ้อเหมา (พระนคร: ก้าวหน้า, ๒๕๐๖) เล่ม ๑, หน้า ๓๑

เฮา และ ชันบ้อเหมา ก็มีอยู่หลายตอนและหลาย
ลักษณะที่มีเหตุผลให้พอสันนิษฐานได้ว่า ส่วน
เลียง โชประการ ยืมความคิดไปจากวรรณคดี
ไทย เช่น นางเจงฮองเฮาก็พอเปรียบเทียบกับ
เจ้าเงาะ มีผิวกายดำ รูปร่างน่าเกลียดน่าชัง
เพียงแต่กลับเพศกันเสีย ส่วนพระเจ้าชีชวนอ่อง
ผู้มีรูปร่างนั้น เมื่อจะได้พบกับเจงฮองเฮา ก็
เพราะในระหว่างประพาสป่า ได้เห็นกระต่าย
ขาวตัวหนึ่ง และทรงพอพระทัยติดตามไป ดูไม่สู้
ต่างกับพระลอตามโกไปหาพระเพื่อนพระแพงนัก
เมื่อพบกันแล้วนางเจงฮองเฮาผู้อัลักษณ์ก็เสีย
พวงมาลัยไปคล้องพระศอชีชวนอ่อง ซึ่งประทับ
อยู่กลางหมู่ชายนับร้อย เหมือนนางรจนาสีง
พวงมาลัยให้เจ้าเงาะ เจงฮองเฮาไปถอดรูป
เอาก็คอนเข้าพระเข้านางเหมือนเจ้าเงาะ บท
“อศรรย” ผู้เขียนก็คงไว้เพียงแต่เขียนเป็นร้อย
แก้วเสีย

กิเลนเล่งเบ๊ พาหนะวิเศษของนางว่วยเหล้ง
กงจู้ ผู้เขียนก็บังคับว่า คือ ม้ามังกร เป็นสัตว์
ผสมระหว่างม้าหน้าอันดุร้ายกับมังกร มีลักษณะ
“ตัวเป็นม้า และเขี้ยวเล็บมีลักษณะดังมังกร”^๑
ซึ่งเปรียบเทียบกับม้ามังกรของสุนทรภู่ที่บรรยาย
ไว้สองตอนว่า

...พอพบม้าหน้าเหมือนมังกรร้าย
แต่กับกายนั้นเป็นม้านางงน

ทางเหมือนอย่างทางนาคปากคำรณ
กายพิกลกายำดูดำนิล

...จึงเสด็จฐานชาญชิดด้วยฤทธา

ก็รู้ว่าม้ามังกรสมจรกัน

ครั้นลูกรักมีศีรษะมันเหมือนพ้อ

ตัวตื่นต่อจะเหมือนแม่ช้างแปรผัน

ทางเป็นนาคมาข้างพ้อมันต่อพันธุ์

พระนักธรรมแจ้กระจำงด้วยทางญาณ^๒

และฉากตอนนางชันบ้อเหมา ต่อสู้จะจับม้า
มังกรก็ไม่ผิดกับเมื่อสุดสาครจับม้ามังกรใน พระ-
อภัยมณี ม้ามังกรของสุนทรภู่ขบข้ายสุดสาคร
ไม่เข้าเพราะคาถา และกำลังลดถอยลงเพราะ
หวนสายลี้ญ์ของพระโยคี ส่วนในชันบ้อเหมา
ม้ามังกรก็อยู่ในลักษณะเดียวกันเพราะนางได้รับ
พรจากเง็กเซียนฮ่องเต้ให้อยู่ยงคงกะพัน และ
ให้กำลังของคู่ต่อสู้ลดถอยลงกึ่งหนึ่งเสมอ

ในขณะที่มีการแปลเกร็ดพงศาวดารจีนเริ่มจะ
ถึงจุดอิมตัวนี้ เรื่องที่เกี่ยวกับประเทศจีนและ
ชาวจีนก็พัฒนาซ้อนขึ้นมาอีกในรูปหนึ่ง คือ
ผู้ที่สันนิษัดในภาษาตะวันตกโดยเฉพาะภาษา
อังกฤษก็เริ่มแปล เรื่องเกี่ยวกับจีนที่ฝรั่งเป็นผู้
เขียนขึ้น นักประพันธ์เอกของโลกที่เขียนเกี่ยว
กับจีนมากเห็นจะได้แก่ Pearl S. Buck ชาว
อเมริกันที่เติบโตในเมืองจีน ชำบซึ่งในชนบ
ธรรมเนียมและความเป็นอยู่ของจีนมากจนรู้สึก

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓

๒. “สุนทรภู่” (นามแฝง), พระอภัยมณี (พระนคร : กรุสสภา, ๒๕๐๕), หน้า ๓๖๓

ตัวว่าจิ้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน^๑ “สันตสิริ” ดูเหมือนจะเป็นคนเดียวที่แปลเรื่องของ Pearl S. Buck ออกเป็นภาษาไทย เริ่มต้นด้วยเรื่อง เมียหลวง (The First Wife) ซึ่งแปลในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ และติดตามมาด้วยเรื่อง หัวอกแม่ (The Mother); นักปฏิวัติหนุ่ม (The Young Revolutionist); ทาสประเพณี (East Wind: West Wine); ชาติหรือซู้ (The Patriot);^๒ คำมั่นสัญญา (The Promise); สายโลหิต (Sons) บ้านแตก (A House Divided); และเรื่องเอกซึ่งได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ คือ ทรัพย์ในดิน (The Good Earth)^๓ นอกจากนั้นยังมีเรื่องสั้นอีกบางเรื่องเช่น หยางต้าหย่า (Big Tooth Yang)^๔ ฯลฯ เป็นต้น

การเขียนของ Pearl S. Buck นั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่าเป็นเยี่ยม ในการสัมภาษณ์ “ว. ณ. เมืองลุง” นักแปลเรื่อง “กำลังภายใน” ของไทย วิจัยพบว่า “ดีทั้งการเขียนและการแปล ผู้เขียน ๆ ได้ดีมากจนน่าจะเป็นคนจีนมากกว่าฝรั่ง เพราะรู้ซึ่งถึงประเพณีมากกว่าคนจีนส่วนใหญ่เสียอีก”^๕ การแปลของ “สันตสิริ” นั้นได้

อรรถรสและภาพพจน์อย่างเต็มที่ เลือกใช้คำได้ กระทัดรัดและเหมาะสมโดยเฉพาะบุรุษสรรพนาม ซึ่งในต้นฉบับภาษาฝรั่งใช้แต่ “you” ในการแปล “สันตสิริ” ใช้เป็น “ท่าน” เป็น “แก” สุดแต่แต่ชั้นของบุคคล ซึ่งในเมืองจีนขณะนั้น ยังคงแบ่งกันอยู่

เรื่องสั้นที่มีผู้แปลเป็นภาษาไทยแล้วหลายเรื่อง และควรกล่าวถึงบ้าง แม้ว่าคนจีนส่วนใหญ่จะไม่ชอบนัก คือเรื่องของ Lin Yutang ซึ่งได้แก่เรื่อง พรหมจรรย์ ซึ่ง เจือ สตะเวทิน เป็นผู้แปล^๖ และเรื่อง เจ้าสาวในชุดชมพู ซึ่ง “เพียงพร นภา” แปลจาก Miss Tu^๗ นอกจากนี้ก็ยังมีกรแปลอีกประปรายเช่น เรื่อง เมียสาวของจางโจว ซึ่ง จ้างรงค์ รังสิกุล แปลจากต้นฉบับของ เมลิง ชุงเจียง (มาตามเจียงโคเชค)^๘

เรื่องยาวที่เป็นพงศาวดารหรืออิงพงศาวดารนั้น มีผู้แปลไม่กี่เรื่องนัก เรื่องแรกเห็นจะได้แก่ นางพญาของไทเฮา ของ “น.ม.ส.” ซึ่งทรงเขียนอธิบายไว้ชัดเจนว่า

...หนังสือเล่มนี้เก็บความที่โน่นบ้างที่นี่บ้าง มาประติดประต่อตามที่เป็นพงศาวดาร

๑. รายละเอียดดูที่ Pearl S. Buck, *My Several Worlds; a Personal Record* (London : Methuen, 1955)

๒. ลงในหนังสือพิมพ์ ไทยสมิต ซึ่งโชติ แพร่พันธุ์เป็นผู้อำนวยการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘

๓. พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๔

๔. พิมพ์ใน เอกชน ปีที่ ๓, เล่มที่ ๕๒, ๕๓ (๗, ๑๔ ก.ค. ๒๔๘๘)

๕. กุเชิงอรธที่ ๓, หน้า ๑๒๒

๖. ดู เจือ สตะเวทิน, *เรื่องสั้นตัวอย่าง* (พระนคร : กุรุสภา, ๒๕๑๖) หน้า ๔๗-๘๑

๗. พิมพ์ใน สตรีสาร พ.ศ. ๒๔๙๔

๘. พิมพ์ใน เอกชน ปีที่ ๓ (๔๒, ๒๘ ก.ย. ๒๔๘๘)

แต่มีความละเอียดออกไปเป็นเรื่องเกร็ดหรือตามประเพณีจีนที่ฝรั่งเขียนไว้บ้าง ไม่มีความตอนใดที่ตบแต่งขึ้นใหม่ปราศจากเค้าเดิม หรือไม่มีหลักฐานในหนังสือ เว้นแต่จะเป็นความเข้าใจผิดของฝรั่ง ซึ่งเป็นผู้นำความมาร้อยกรองเป็นเรื่องไว้บ้าง

ข้อจีนในหนังสือนี้เขียนเตา ๆ ตามตัวหนังสือฝรั่ง แต่หนังสือฝรั่งก็ไม่แน่นอน และสำเนียงจีนก็แปลกเพี้ยนกันมาก ๆ ข้อบุคคลและชื่อเมืองที่เขียนต่อไปนี้ จึงถือว่าเป็นภาษาถูกต้องตามภาษาจีนไหนไม่ได้^๑

เรื่องเกี่ยวกับจักรพรรดินีของจีนองค์เดียวกันนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แปลอีกครั้งหนึ่ง ใช้ชื่อเรื่องว่า ชูสีไทเฮา ส่วนวนการแปลต่างกับของ “น.ม.ส.” อย่างสิ้นเชิง เพราะ “น.ม.ส.” ทรงใช้สำนวนอย่างสามัญที่สุด เช่น ทรงขึ้นต้นว่า

นางสาวเม่งจูคนหนึ่งซึ่งเรียกชื่อกันว่า “เยโฮ่นาลา” ได้กำเนิดที่เมืองไหน ก็ไม่สู้แน่ ถ้าเทียบกับในสยามก็เป็นปีตัน ๆ แห่งรัชกาลพระนั่งเกล้า ฯ...^๒

แต่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้อธิบายไว้ชัดถึงความต้องการที่จะคงสำนวนแบบเดิมไว้

“... แต่หนังสือทั้งปวงนั้นเป็นการบรรยายตามโวหารธรรมดาหาได้ใช้การมคคยและพรรณนาโวหาร ตลอดจนการเรียงความตามแบบเกร็ดพงศาวดารจีนไม่ ผู้เขียนจะได้ลองใช้โวหารต่างๆ และการเรียงความตามแบบ ณ บัดนี้”^๓

เดิมแผ่นดินเมืองจีนทั้งปวงนั้น มีพระมหากษัตริย์แผ่นดินเหม็งปกครองลำดับกษัตริย์มาช้านาน บ้านเมืองสงบราบคาบมีความสุข ต่อมาเมื่อพระมหากษัตริย์เมืองเม่งจูอันอยู่ทางทิศเหนือนอกกำแพงใหญ่ทรงพระนามว่าพระเจ้าจวนรุธาจุ กริยาทัพเข้ามาทำศึกแย่งชิงแผ่นดิน^๔

“ยาขอบ” เป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำให้พงศาวดารจีนในภาษาไทยมีวิวัฒนาการไปในลักษณะที่แปลก ใน สามก๊กฉบับวิบูลย์ “ยาขอบ” ได้ดัดตัวละครเด่น ๆ จากสามก๊กออกมาสาธยายเรื่องราวเป็นคน ๆ ไป ทำให้ผู้อ่านเรื่องสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แล้วรู้สึกสับสน (ทั้ง ๆ ที่สนุกและไพเราะ) นั้น ได้เข้าใจเรื่องตลอดอย่างแจ่มแจ้ง “ยาขอบ” ไม่ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับต้นฉบับและวิธีการแปลไว้เลย แต่ชื่อที่เอ่ยไว้ในตอน “ขงเบ้ง ผู้หยั่งรู้อิโน้ตฟ้ามหาสมุทร” และจากข้อความภาษาอังกฤษทั้งใน

๑. “น.ม.ส.” (นามแฝง), *นางพญาของไทเฮา* (พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑

๒. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า ๒

๓. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, *ชูสีไทเฮา* (พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๐๗) หน้า ข

๔. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า ๑

เนื้อเรื่องและเชิงอรรถ ทำให้ทราบว่ “ยาขอบ”
เรียบเรียง สามก๊กฉบับวณิก จากต้นฉบับ
ของ C.H. Brewitt Taylor และอาศัยการค้นคว้า
บ้างเช่น จากเรื่อง บุคสามก๊ก ของ ม.จ. ทอง
ทิฆายุ ทองใหญ่

หลายท่านได้เคยลงความเห็นว่ ในการ
เขียนนิยายร่อกมตะ ผู้ชนะสิบทิศ “ยาขอบ” น่า
จะได้รับอิทธิพลจากสามก๊กบ้าง^๑ แต่น่าประ-
หลาดที่ยกษในวงวรรณกรรมไทย^๒ ผู้นี้ไม่ได้
ทั้งร่อยรอยลักษณะโรแมนติคของเขาไว้ในเรื่อง
นี้มากนัก นอกจากวลียาลักษณะตัวละคร
เท่านั้น ที่ติดปากคนไทยอยู่ทั่วไป เช่น “จูล่ง
สุภาพบุรุษจากเสียงसान”, “เล่าปี่ผู้พนมมือให้
แก่ชนทุกชั้น”, “จิวยี่ผู้ถ่มน้ำลายรดฟ้า” นอก
จากนั้นแล้วดูเป็นสำนวนการแปลภาษาอังกฤษ
อย่างชัดเจน แม้กระทั่งบรรดาศักดิ์ เช่น

... เกิดขึ้น ว่เหตุนี้เป็นเหตุใหญ่แล้ว
เพราะหาไม่ มาควิส แห่งซานปีงคงไม่ตาม
มา...^๓

สามก๊กฉบับวณิก ของ “ยาขอบ” เป็น
แรงบันดาลใจประการหนึ่งให้เกิด เบ้งเฮ็ก และ

โจโฉ นายกตลอคกาล^๔ สามก๊กฉบับนายทุน
ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ขึ้น ดังที่ผู้เขียน
ได้กล่าวไว้ชัดเจนในคำนำว่

...อนึ่งได้เคยมีท่านที่เคารพของข้าพเจ้า

เขียนสามก๊กฉบับวณิกเอาไว้แล้ว โดยใช้
วิธีเล่านิทานข้างถนนหาสต่างค์ ข้าพเจ้าเอง
ถึงแม้ว่จะไร้ทรัพย์ คนก็ยังนับถือว่เป็น
เจ้าสัว จะเล่านิทานแบบนั้นบ้างก็ละอายใจ
กลัวเสียห้อยต้องเล่าแบบใหม่ เป็นแบบเจ้า
สัวหรือแบบนายทุน...^๕

แนวการเขียนเบ้งเฮ็ก และ โจโฉ นายก
ตลอคกาล ก็คล้ายกับสามก๊กฉบับวณิก คือ
หยิบยกเอาตัวละครออกมาเพียงคนเดียวแล้วเล่า
เรื่องไป เกี่ยวกับการเขียน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมชได้ชี้แจงไว้ว่ “เขียนด้วยอารมณ์สนุก...
มิได้ใช้ความพินิจพิจารณาให้รอบคอบแต่ประ-
การใด ได้ขึ้นต้นเรื่องโดยบอกให้ทราบทั่วกัน
แล้วว่ เรื่องนี้เป็นเรื่องเล่าในวงข้าว วงเหล้า
การดำเนินเรื่องจึงเป็นไปด้วยสำนวนโวหารและ

๑. ดู ประจักษ์ ประภาพิตยาร, เรื่องเดียวกัน

๒. เรียกตาม ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ใน “หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย” วรรณวิทยาร (พระนคร :
สมาคมสังกมศาสตร์, ๒๕๑๔), เล่มที่ ๑, หน้า ๘๘

๓. “ยาขอบ” (นามแฝง), สามก๊กฉบับวณิก (พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๑๘) ภาค ๒., หน้า ๓๒๓

๔. แรงบันดาลใจอีกประการหนึ่ง คือข้อเขียนของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพที่ว่ “เรื่องสามก๊กนั้นแต่ง
ดีจริง แต่ผู้แต่งเป็นพวกเล่าปี่ ทั้งใจแก่จะยกย่องเล่าปี่เป็นสำคัญ ถ้าหากพวกโจโฉแต่งสามก๊ก ก็อาจ
ดำเนินความในเรื่องสามก๊กให้ผู้อ่านเข้าใจกลับกันไปได้ ว่โจโฉเป็นผู้ทำนบารุงแผ่นดิน ฝ่ายเล่าปี่เป็น
ผู้คิดร้าย” รายละเอียดคฤม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, เบ้งเฮ็ก (พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๓), หน้า ก

๕. เรื่องเดียวกัน, หน้า ข

เหตุผลเท่าที่จะนึกได้ในขณะนั้น...”^๑ คงจะเป็น ด้วยเหตุนี้เองที่เมื่อ “ยาขอบ” เขียนนำเรื่องว่า

... ฟังเถิด - สามก๊กแบบฉบับของวณิก ครัวใหม่ซึ่งอย่างน้อยท่านก็เชื่ออยู่ดีว่า ด้วย กตเวทิตันแรงกล้าของวณิกผู้หนึ่ง เขา คง จะพยายามเล่าอย่างมิให้เกิดเสียดายเวลา ที่ ได้เข้ามาฟัง^๒

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงขึ้นต้น เบี่ยงเหินแบบ นายทุนทั่วๆ

เชิญครับ อาเสี่ย อ้อ!เชิญครับเจ้าสัว เชิญนั่งทางนี้ บ่อย! เอาเหล่าตราขาวโชดา เย็น ๆ มา อ้าว! ท่านรัฐมนตรีก็มา คุณ หลิงสบายดีหรือครับ วันนั้นกระผมไปหา ท่านที่บ้าน เอาเช็คไปให้ เรื่องนั้นอย่างไร ละครับ ค่อยกับท่านเสียเป็นนาน ไหน! ท่านรัฐมนตรีไม่รู้เรื่องหรือครับ จริงซี้จะไปรู้ เรื่องได้ยังไง...

เอาละมาพร้อมกันแล้ว บ่อย! บ่อย เอาโชดามาอีก นี้อะไรนี้? หลูหลามแผ่นรี อ้าย อย่างนี้ใครจะไปกินลง เส้นหลูหลาม แดกออกมามีสองเส้น เอาไปเปลี่ยนมาใหม่ เอาอย่างขามจะ ๔๐๐ นะ เร็ว ๆ เอาเชิญครับ เชิญ! เชียอาเสี่ย เชียเจ้าสัว! เชียบ่อย เอาตันหอมมาอีกแก้วหนึ่ง แขน้าแข็งเย็นๆ

อูะ! ตะเกียบงาคูนี้ ไม่ใช่ของอ้าวไว! ผิด มือใครจะไปกินลง เอาคู่ของอ้าวมา ยังงั้น เอามานี้ เออ กว่าจะได้เรื่องได้ราว เอาละ ครับ เหล้ายาปลาบั้งก็พร้อมแล้ว คอยฟัง ให้ดี ผมจะเล่าให้ท่านให้ฟัง...^๓

งานแปลสามก๊กของ “ยาขอบ” ยังเป็นแรงบันดาลใจให้ วลลภ โรจนวิสุทธิ แปลสามก๊ก จากต้นฉบับของ Brewit Taylor แล้วเรียบเรียง ทั้งเรื่องใหม่ขึ้นอีกสำนวนหนึ่ง สามก๊กฉบับ พิศवास ; ชีวิตรักของโจโฉ ซึ่ง สุทธิผล นิติ- วัฒนา แปลจากต้นฉบับภาษาจีนของ หนาน- กงเผอ และ อินไซด์สามก๊ก ของ อ.ร.ด. นั้น ก็ดูเหมาะที่จะบันทึกเป็นวิวัฒนาการของสามก๊ก ในตอนนี้เสียเลย แม้เรื่องแรกจะแปลจากภาษา จีนก็มีลักษณะเน้นที่พฤติกรรมของตัวละครเพียง คนเดียว และเรื่องที่สองซึ่งเขียนในแนวดลกก็ บ่งอิทธิพลตะวันตกอยู่ในชื่อเรื่องแล้ว

วิวัฒนาการขั้นตอนต่อไปของเรื่องเกี่ยวกับประ- เทศจีนในภาษาไทยเป็นกาวที่น่าสนใจยิ่งนัก เพราะดูเหมือนจะเป็นครั้งแรกที่นักเขียนไทยได้ ผสมผสานตัวละครไทย-จีนเข้าด้วยกัน เพื่อให้ ชนสองชาติเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้นกว่าเดิม

ความจริงก่อนหน้าที่นักเขียนที่จะกล่าวนาม ต่อไปนี้สร้างผลงานของตนขึ้น ก็ได้มีผู้พยายาม

๑. เรื่องเดียวกัน, หน้า ก.

๒. “ยาขอบ” (นามแฝง) เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓

๓. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๒

เขียนลงถึงความเข้าใจผิดอันอาจจะมีระหว่างคนไทยและคนจีนจากข้อเขียนบางตอนในวรรณกรรมโบราณเช่นสามก๊กแล้ว เช่น “อโยมัยเสตว์” (นายเขียวสุดเส่ง สิบญูเรือง) เจ้าของหนังสือพิมพ์ผดุงวิทยาและจีนโน-สยามวารศัพท์ ท่านผู้นี้ได้วิจัยค้นคว้าพร้อมทั้งแปล พงศาวดารสามก๊กแผนกเมืองเสฉวน อ้างอิงไว้ด้วย ในบทความเรื่อง “ตำนานแห่งชาติจีนใต้หรือไทยเดิม” “อโยมัยเสตว์” เขียนแย้งหลายท่านไว้อย่างน่าฟังว่า

... การศึกษาสงครามของจีนแต่โบราณมาโดยมากได้ทำกับชาติที่อยู่ทางทิศเหนือ ส่วนทางทิศใต้ นั้น ถึงแม้จะมีบ้างในบางคราว ก็เป็นการเล็กน้อยไม่สู้สำคัญอันใด เพราะฉะนั้น ข้อที่ฝรั่งผู้ศึกษาโบราณคดีเมืองจีนได้สวนได้ความว่า ในพงศาวดารจีนมีเรื่องสามก๊กเป็นต้น ที่กล่าวถึงจีนรบฮวน พวกที่จีนเรียกว่าฮวนแท้จริงก็คือพวกไทยนี้เองนั้น จึงเป็นปัญหาที่ควรสงสัยอยู่

และข้อที่อ้างว่ามณฑลยูนนาน, มณฑลกุยจิ๋ว มณฑลกว๋างตุ้ง และมณฑลกว๋างไส, ทั้ง ๔ มณฑลของจีนทุกวันนี้ แต่เดิมเป็นอาณาเขตที่ไทยตั้งบ้านเมืองอยู่เป็นอิสระแก่กันหลายเมืองนั้น ก็เป็นข้อน่าสงสัยอีกเหมือนกัน เพราะตามพงศาวดารจีนได้ปรากฏว่าในสมัยพระเจ้า “อู๋เต้” (ราวก่อน

พุทธกาล ๑๕๗๐ ปี) เมืองทั้งสี่ที่ออกชื่อมาแล้ว เว้นแต่กุยจิ๋วเมืองเดียวได้เป็นอาณาเขตของจีนแล้ว จริงอยู่ตามบ้านห้วยเรือนดงในมณฑลยูนนาน มณฑลกุยจิ๋ว และมณฑลกว๋างไสทุกวันนี้ ยังมีมนุษย์อีกหลายพวกที่ใช้ภาษา คำพูด แลขนบธรรมเนียมอะไรๆ ต่างกันกับจีนก็ดี แต่จะถือเอาข้อนี้ว่าชาวมณฑลทั้งสามหรือสี่นั้นว่า แต่เดิมเป็นคนต่างชาติดกั้นกับจีนก็ยังไม่สนิทนัก เพราะชาติจีนเองก็มีตั้งร้อยที่ใช้ภาษาพูดกันไม่เข้าใจ แลนับถือขนบธรรมเนียมต่างกัน...

อนึ่ง หนังสือเรื่องสามก๊กที่กล่าวถึงขงเม้งปราบเม้งเฮ็กนั้นมักทำให้ผู้อ่านเข้าใจไปว่า ขงเม้งได้ยกทัพไปรบกับฮวนที่อยู่ในประเทศอันไกลกันดาร แลตัวเม้งเฮ็กเองคงเป็นเจ้าเมืองฮวนอะไรคนหนึ่ง แต่แท้จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ด้วยว่าตัวเม้งเฮ็กนั้นเป็นคนชาติจีน แลที่ขงเม้งยกไปรบก็อยู่ในอาณาเขตของเมืองเสฉวนนั่นเอง... ชาวเราที่เข้าใจว่าเป็นการรบกับไทยเดิม หรือไปรบกับพะม่าดังนี้ย่อมเป็นการเข้าใจผิดอยู่”^๑

ส่วนการเขียนเพื่อให้ทั้งสองชาติรู้จักและเข้ากันดียิ่งขึ้นในรูปของนวนิยายนั้นเพิ่งจะเริ่มต้นกันก่อนสงครามโลกครั้งที่สองนี้เอง นักเขียน

๑. อโยมัยเสตว์ (นามแฝง), “ตำนานแห่งชาติจีนใต้หรือไทยเดิม” ผดุงวิทยา ปีที่ ๒, เล่มที่ ๔ (มีย. ๒๔๕๗) หน้า ๕๖๑, ๕๖๒, ๕๖๔

เหล่านี้ได้แก่ สด คุรมะโรหิต เนียน คุรมะโรหิต “พวงพยอม” “สันต์ เทวรักษ์” ถ้าพิจารณาจาก เรื่องที่ท่านเหล่านี้แต่ง จะเห็นความแตกต่าง เป็นสามลักษณะอย่างชัดเจน คือ สด คุรมะโรหิต นำตัวละครที่เป็นคนไทยไปเมืองจีนให้รู้จักกับตัวละครต่างชาติที่นั่น “พวงพยอม” นำตัวละครเอกจากเมืองจีนมาให้อู้จ๊กเมืองไทยและอุปนิสัยใจคอของคนไทย ส่วนสันต์ เทวรักษ์สร้างให้ตัวละครพบกันที่ชายแดน

สด คุรมะโรหิตเป็นนักคิดสร้างสรรค์ เขา ร่วมออกหนังสือพิมพ์กับเพื่อน ๆ ตั้งแต่อยู่เทศศิริรินทร์ การแพทย์พิเศษศสฺนียมในการสอบแข่งขันไปเรียนต่างประเทศทำให้เขาได้ไปรู้จักแผ่นดินจีน เมื่อกลับมาักพยายามสร้างจักรวรรดิ ศิลปิน ออกหนังสือพิมพ์หลายฉบับ และ ยิ่งไปกว่าสิ่งอื่นใดก็คือ ความเชื่ออย่างแน่นแฟ้น และการพยายามสร้างสรรค์ระบบสหกรณ์ ในเมืองไทย ประสพการณ์ที่ผ่านมาอาจจะทำให้ สด คุรมะโรหิต เห็นจริงตามที่มีผู้พยากรณ์ ชีวิตของตนว่า “เป็นคนมีแต่บุญแต่ขาดวาสนา” หรือ “จะได้ถือแต่พดเท่านั้น จะไม่ถือทวน!”^๑ แต่คำพยากรณ์อีกส่วนหนึ่งที่ว่า “ให้อยู่กับศิลปะ แล้วจะรุ่งเรือง”^๒ นั้นเป็นความจริงอย่างยิ่งและ ศิลปะในที่นี้ดูจะเป็นศิลปะด้านการเขียนมากกว่า ด้านอื่น

งานเขียนของสด คุรมะโรหิตที่เกี่ยวกับเมืองจีนนั้นมีมาก ทั้งบทความ สารคดี และนวนิยาย ในที่นี้จะเน้นแต่เฉพาะนวนิยายชุดใหญ่ที่เจ้าของเรื่องเองเรียกว่าชุด “ปักกิ่ง” บ้าง ชุด “ความหลังของ ระพินท์ พรเลิศ” บ้าง ประกอบด้วย เรื่องหลายเรื่องที่เคยลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ เอกชน คือ ปักกิ่งนครแห่งความหลัง (๒๔๘๔-๒๔๘๕), คนดีที่โลกไม่ต้องการ (๒๔๘๕) เจียงเฟ่ (๒๔๘๕), เมื่อหิมะละลาย (๒๔๘๕) ขบวนการเสรีจีน (๒๔๘๙) ผู้เสียสละ และ ชุนเทียนสีแดง” ซึ่งเป็นเรื่องที่สด คุรมะโรหิตเขียนเพิ่มเข้าไปในชุดภายหลัง ทุกเรื่องที่กล่าวมาแล้วมีระพินท์ พรเลิศ นักศึกษาหนุ่มจากประเทศไทย หรืออีกนัยหนึ่ง ตัวผู้เขียนเองเป็นแกนกลาง เนื้อเรื่องเป็นเสมือนบันทึกของผู้เขียนขณะเรียนอยู่ในปักกิ่ง ไม่ใช่เป็นบันทึกการศึกษาในมหาวิทยาลัยเยนซิง แต่เป็นการศึกษาชีวิตทุกชีวิตที่เขาได้เข้าไปพัวพันรู้จัก และ ในเมื่อบุคคลเหล่านั้นมีส่วนเกี่ยวพันกับสังคมในลักษณะต่างๆ กัน ผู้อ่านเรื่องของสด คุรมะโรหิต จึงได้ทั้งความบันเทิง ความประทับใจ และความ รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและสภาพของสังคมจีนใน ระยะเวลาที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงอย่างแจ่มแจ้ง การดำเนินเรื่องของสด คุรมะโรหิต ไม่เหมือนนักเขียนคนใดในวรรณกรรมไทย และอาจจะจัด

๒๕๓ รายละเอียด คที่ อาศัยในหอสมุด (พระนคร : พิมพ์เป็นบรรณาการในงานพระราชทานเพลิงศพคุณ ธนกิจวิจารณ์, ๒๕๐๗), หน้า ๘-๑๐

๓. ผู้เสียสละ และ ชุนเทียนสีแดง ยังอยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์

ว่า“ยาก” อยู่สักหน่อยสำหรับผู้อ่านทั่วไป เพราะ สด คละเคล้า เหตุการณ์ที่ได้ประสบ ความคิด คำนิ่ง อุดมการณ์ ความหลัง ปัจจุบันขณะที่ เขียน และอารมณ์ในบางครั้ง เข้าด้วยกัน สด กุรุมะโรหิตจะไม่มีโอกาสเหมือน ม.จ. อากาศ ดำเกิง ที่จะปฏิเสธว่า “ระพีพันธ์ พรเลิศ ไม่ใช่ สด กุรุมะโรหิต” เพราะมีหลายตอนเหลือเกินที่เขาพูดถึงเรื่องจริงในอดีตเมื่อเป็นยังนักเรียน เทพศิรินทร์ ถึงเพื่อน ๆ ในวงการนักเขียน เปิดเผยแม้กระทั่งการที่โชติ แพร่พันธ์ใช้กระดาดสี ชมพูเขียนต้นฉับ กุหลาบ สายประดิษฐ์ไป ออสเตรเลีย และเอาจดหมายจากมาลัย ชูพินิจ ลงพิมพ์ไว้ด้วย

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้เขียนเกี่ยวกับ สด กุรุมะโรหิต ไว้ว่า

... สด กุรุมะโรหิต เป็นนักเขียนจากประสบการณ์ชีวิตจริงคนหนึ่ง แต่ด้วยอารมณ์อันประณีตยิ่งกว่านักเขียนในยุคนี้อีกหลายคน งานเขียนของสด กุรุมะโรหิตจึงนับว่ามีความสำคัญแก่วรรณกรรมไทยมาก ส่วนวาทาสนะสละสลวย เรื่องปากกิ้ง นครแห่งความหลัง เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าเชื่อว่านักอ่านไทยให้ความสนใจไปอีกนาน แต่ได้ทราบจากสด กุรุมะโรหิตเองว่าตนไม่พอใจกับงานของตน เห็นว่ากลวิธียังไม่แนบเนียนถึงขนาด แต่

โอกาสไม่อำนวยให้ใช้เวลาขัดเกลางานให้ดีกว่านั้น...^๑

อาจจะเป็นไปได้ว่า การที่สด กุรุมะโรหิตยังไม่พอใจกับงานของตนนั้นก็เพราะความจริงที่เขียน กุรุมะโรหิต เปิดเผยว่า ในชั้นต้นสด กุรุมะโรหิตต้องการเขียนเป็นสารคดีท่องเที่ยวกรุงปักกิ่ง แต่เกรงว่าเรื่องจะไม่ออกรส จึงใส่ตัวละครเข้าไป และผลปรากฏว่าเรื่อง ปากกิ้ง นครแห่งความหลัง ได้รับความนิยมเกินความคาดหมาย

“พวงพยอม” เป็นนักประพันธ์ที่ผู้อ่านปัจจุบันรู้จักกันน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ครั้งหนึ่งงานของเขาได้รับความนิยมมากทั้งในรูปนวนิยายและที่ทำเป็นละคร งานที่เกี่ยวกับชีวิตคนจีนของ “พวงพยอม” ได้แก่ชุด หล่หวั่น-หลู่บูญ และ หยกฟ้า-หยาดฝน เนื้อเรื่องของเรื่องแรกซึ่งเป็นโศกนาฏกรรมนั้นเกิดขึ้นในระหว่างสงครามจีน-ญี่ปุ่น ส่วนเรื่องหลังฉากส่วนมากอยู่ในเมืองไทยและเป็นเรื่องที่จบลงด้วยความสุข “พวงพยอม” คลุกคลีกับบรรดานักแสดงมากพอ ๆ กับที่สด กุรุมะโรหิต คั่นเคยกับนักเขียนและเช่นเดียวกับกับสด กุรุมะโรหิต “พวงพยอม” ได้นำชื่อบรรดานักแสดงที่ตนรู้จักมาลงไว้ในนวนิยายของตนอย่างไม่ปิดบัง หรือแม้จะบิดเบือนบ้างผู้อ่านก็ยังคงทราบว่าเป็นผู้เขียนหมายถึง

๑. ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, “หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย”... เล่ม ๑, หน้า ๘๗-๘๘

ใคร เช่น ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง หยาดฝน
ชื่อ สง่า อารัมภะ เป็นนักไวโอลิน นักแต่งเพลง
และครุฑนตรี ในเรื่อง หลับบุญ “พวงพยอม”
บรรยายสภาพงานราตรีในสวนลุมพินีว่า

... ไกลออกไป บาร์ลอยผั่งตรงกัน
ข้าม บรรดาศิลปินกำลังครี้นเครงอยู่กับของ
โปรด พันคำ วิจิต ขวาลา สาทิส สมชาย
จำรูญ วรณารณ ยุติ ส่งเสียงหัวเราะ
ประสาน ในเมื่อมีผู้ให้ความโล่งใจเดินลง
จากรถ ก้าวมาเป็นประธานการเลี้ยงปรึกษา
งาน...ท่านผู้นั้นคือ คุณนายอรรธไกวล์วที่
เจ้าของคณะ...^๑

เรื่องของ “พวงพยอม” อาจจะเป็นประเภท
โรแมนติคและไม่ลึกซึ้งเท่าของสด ฐรมะโรหิต
แต่ “พวงพยอม” ก็ได้แสดงเจตนารมณ์ที่
ต้องการเห็นคนจีนและคนไทยมีความเข้าใจอันดี
ต่อกัน ดังจะเห็นได้ชัดจากการบรรยายและ
คำพูดโต้ตอบสั้น ๆ ต่อไปนี้

เวทนาและชูเกียรติ จึงถือโอกาสเชื้อ
เชิญหลับบุญ ให้อยู่พักรักษาตัวเสียที่บ้าน
ตลอดจนชูลังได้อยู่ร่วมด้วยเป็นมิตรภาพ
อันยืนนานระหว่างไทย-จีนที่มีคุณธรรมสูง
ด้วยกัน^๒

“เป็นโชคดีของเราที่ได้มิตรคนไทยที่
มีน้ำใจดีอย่างคุณเวทนา และคุณชูเกียรติ

เจ้าคุณสมบัติก็กรุณาเราเหมือนญาติสนิท
แม้ไม่นึกเลยว่าจะได้มาพบคนไทยที่มีคุณ
ธรรมสูงเช่นนี้”

“ลูกเองก็ตื่นตันในไมตรีจิตของเจ้าของ
บ้าน ความฝันที่ลูกอยากมาเมืองไทย ได้มา
พบประเพณีและอภิยาตย์อันละมุนละม่อม
ของคนไทยว่าจะเป็นจริงอย่างเขาล้ำลือหรือ
ไม่ บัดนี้ลูกก็เห็นแล้วว่าทุกสิ่งเป็นความ
จริง คนไทยกับคนจีนสนิทสนมกันมาก
ทีเดียว”^๓

“...คนไทย-คนจีนก็มีเชื้อชาติสืบเผ่า
พันธุ์กันมาก่อน เราจะถือคนชั่วเพียง
กลุ่มหนึ่งมาตัดสัมพันธ์ทางจิตใจนั้นย่อม
ไม่ควร...”^๔

อันเป็นที่รักแห่งแผ่นดิน ของ สันต์ เทวรักษ์
เป็นเรื่องรักที่ไม่สมหวังระหว่างชายไทยและ
หญิงจีนในสมัยโบราณ เส้นเขตแดนระหว่าง
สองแผ่นดินเป็นเพียงแม่น้ำสายเล็กๆ แต่กำแพง
อันแน่นหนาจนทำลายลงไม่ได้ นั่นคือ การที่
ทั้งสองชาติเป็นศัตรูต่อกัน เรื่องจบลงด้วยชีวิต
ของหนุ่มสาวคู่นั้น เหลือแต่ต้นหลิวคู่ริมฝั่งแม่
น้ำที่จะทอดใบประหนึ่งจะกอดเกี่ยวกันไว้ทุกฤดู
เหมันต์

สวัณน์ วรติลก เป็นนักประพันธ์อีกผู้หนึ่ง
ที่ควรจะกล่าวถึง แม้ว่าเรื่องของเขาจะไม่ได้
นำตัวละครไทย-จีนให้มาพบกัน แต่สวัณน์

๑. “พวงพยอม” (นามแฝง), หลีห้วน และ หลับบุญ
๒,๓,๔. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๗, ๓๓๐-๓๓๑, ๓๓๔

(พระนคร:เชชมบรรณกิจ, ๒๔๙๗), หน้า ๒๖๖

วรติลก ก็ได้ทำให้ผู้อ่านชาวไทยรู้ประวัติศาสตร์
ของจีนในรูปของนวนิยายแบบใหม่ ไม่ใช่
สำนวนแบบเกร็ดพงศาวดาร เรื่องใหญ่สาม
เรื่องของสุวัณน์ วรติลก ที่เกี่ยวกับประวัติ
ศาสตร์จีนคือ จอมภพมฤตยู^๑ เป็นเรื่องโศก
นาฏกรรมระหว่างหญิงชายคู่หนึ่ง คือ เมิ่งเจียง
และ อ้วนซีเหลียง เมื่อพระเจ้าจีนซีฮ่องเต้
ผู้สร้างกำแพงเมือง ต้องการตัวเมิ่งเจียงไปเป็น
พระสนม และ อ้วนซีเหลียง ผู้ซึ่งชื่อมีความ
หมายว่า “พลังคนหนึ่งหมื่น” ไปตำลงในราก
กำแพงเมือง จอมพิชิตฟ่าย^๒ เป็นเรื่องราวใน
สมัยซันสิน จอมศึกมหาภาพ^๓ เป็นเรื่องราว
การยุทธระหว่างฉ้อป้าอ่องและซันอ่อง

จอมภพมฤตยู และ หลี่ห้วน ประสบผล
สำเร็จมากไม่เฉพาะแต่ในรูปนวนิยายเท่านั้น
แต่ในฐานะละครพูดซึ่ง สุวัณน์ วรติลกเป็นผู้ทำ
บทบาท

เรื่อง ของ นักเขียน เกี่ยวกับ คน จีน และ
ประเทศจีนจะไม่สมบูรณ์ถ้าจะไม่พูดถึงเนียน
กุมมะโรหิต และงานของเธอ เนียนไปเมืองจีน
ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ ๖ อยู่ในประเทศนั้น
๑๓ ปีเต็ม จบปริญญาทางวรรณคดีจีน และเคย
ทำงานในห้องสมุดที่ปักกิ่ง กลับมาเมืองไทย
พร้อมกับสด กุมมะโรหิต ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙
ก่อนเกิดสงครามระหว่างจีนและญี่ปุ่น แต่ก่อน

หน้านั้นก็ได้เกิดสงครามที่ไม่ประกาศระหว่าง
ทั้งสองชาตินั้นแล้วอย่างประปราย

เนียน กุมมะโรหิต เริ่มเขียนสิ่งละอันพัน
ละน้อยให้แก่ประชาชนาก่อน เมื่อสด กุมมะโรหิต
ออกหนังสือพิมพ์เอกชน ก็สนับสนุนให้เนียน
แปลเรื่องสามก๊ก แต่เนียนต้องการแปลเรื่อง
ไข่อ้วนมากกว่า เพราะเรื่องสามก๊กแปลดีเป็น
เยียมอยู่แล้ว ส่วนไข่อ้วนนั้นผู้แปลเดิมเน้นหนัก
ไปในทางศาสนา เนียน กุมมะโรหิต มีความ
ปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแปลวรรณกรรม
เรื่องสั้นของจีนออกเป็นภาษาไทย ดังที่เธอ
เขียนไว้ใน เอกชนว่า

เมื่อพูดถึงหนังสือจีนอ่านเล่นที่แปล
เป็นบทพากย์ไทย ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่าน
ผู้อ่านโดยมากคงจะนึกวาดภาพในใจ และ
มองเห็นสมุดปกแข็งลายทองวางเรียงกันอยู่
เป็นตลับในตู้เก็บหนังสือของท่าน หรือถ้า
ท่านจะพยายามลองนึกให้ซึ้งลงไป ท่านก็
จะมองเห็นเรื่องราวแห่งชีวิตของตัวละคร
เหล่านั้น ตัวละครผู้มีหน้าดำบัง แต่งบ้าง
เขียวบ้าง มักมีหนวดรุงรัง มีรูปร่างสูงตั้ง
๕ ศอก ๖ ศอก มีเสียงดังเหมือนฟ้าร้อง แต่ง
กายด้วยเครื่องเกราะสนามอย่างครบถ้วน
แต่ละคนมีอาวุธครบมือ บ้างถือ้าว ถือทวน
ถือหอก ฯลฯ... มาบัดนี้ข้าพเจ้าจะขอกล่าว

๑. พิมพ์ใน บัณฑิต รายสัปดาห์ พ.ศ. ๒๔๙๒

๒&๓. พิมพ์ใน สกุลไทย ยุคแรก พ.ศ. ๒๔๙๔

ถึงเรื่องสั้นของจีน ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการยากที่จะคะเนรูปโฉมของเรื่องสั้นของจีน ดังเช่นที่เราได้เคยคะเนรูปโฉมของเรื่องยาวของจีนมาแล้ว ทั้งนี้เพราะเรื่องสั้นของจีนยุคเก่า ที่แปลออกเป็นภาษาไทยนั้น แทบไม่มีเลย...

ด้วยเหตุนี้เหียน กูมระโรหิต จึงเปิดคอลัมน์ “รมณีนินยายจีน” ขึ้นในเอกชน ในปี ๒๔๘๔ แต่เท่าที่ค้นพบก็มีแต่เฉพาะในปีนั้นเท่านั้นและลงอยู่เพียง ๓ เรื่อง คือ หล่อว, ไปหยวนจ้วน และ หยางเฟย สามพระเจ้ากรุงจีน งานของเหียน กูมระโรหิตมาปรากฏอีกครั้งในเอกชนภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เช่นงานแปลเรื่อง สวหยู่จ้วน หรือซ่งกั๋ง จากต้นฉบับของซือหน่ายอาน แปลคัมภีร์ขงจื่อ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ และในปีเดียวกันนั้นก็แปลเรื่องชุด “ส.น.” (สด-เหียน) เริ่มด้วยเรื่อง คนขายชาติ เป็นเรื่องแรกนักประพันธ์จีนที่เหียน กูมระโรหิตนิยมยกย่องมากคือ เหล่าเส้า ซึ่งเขียนเรื่องประเภท realistic ทั้งสิ้น และได้มีโอกาสแปลเรื่อง นายอูรูเสี่ยวจื่อ (คนลากรถ) ลงในเอกชนในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ พร้อมด้วยคำวิจารณ์สั้น ๆ ว่า

เป็นนิยายสลดใจ แสดงชีวิตของคนยากที่มีอยู่ทั่วไปในกรุงปักกิ่ง ให้เห็นถึงการ

ต่อสู้ระหว่างบุคคลที่เดิมมีหัวใจใสสะอาดกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง^๑

ดอกเหมยในแจกันทอง ซึ่งเหียนแปลลงในสยามสมัยหลังจากที่เอกชน ได้เลิกกิจการไปแล้ว เป็นเรื่องที่นิยมกันมากเรื่องหนึ่ง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่เรื่องนี้แปลไม่จบ อย่างไรก็ตามเหียน กูมระโรหิต ผู้มีสำนวนแปลที่ละเมียดละไม ได้เป็นผู้บุกเบิกให้มีการแปลเรื่องสั้นของจีนขึ้นในเมืองไทย

ตั้งแต่ปี ๒๕๐๐ มาจนถึงปัจจุบันนี้ มีนิยายแปลมาจากภาษาจีนอีกประเภทหนึ่งเรียกกันทั่วไปว่า “นวนิยายจีนกำลังภายใน” หรือ “หนังสือเรื่องกำลังภายใน” เป็นวรรณกรรมยอดนิยมของผู้อ่านทั่วไป แต่ขณะเดียวกันก็ดูเหมือนจะเป็นหนังสือประเภทเดียวกันกับวิชาการ หรือนักวิจารณ์วรรณกรรมยังไม่ได้และต้องเพื่อแยกแยะประเภทหรือประเมินค่าแต่อย่างใด

ที่ว่า “หนังสือเรื่องกำลังภายใน” เป็นหนังสือยอดนิยมในปัจจุบันนั้น ตัดสินจากสถิติ การขาย การเช่า และการที่สำนักพิมพ์ผลิตเป็นเล่มขนาดกระเป๋ามากมาเกือบทุกวัน โดยมีผู้อ่านคอยยืนรอซื้อหน้าร้านผู้ที่เป็นเจ้าของไปรับมาจากโรงพิมพ์ ทุกเย็นร้านให้เช่าหนังสือส่วนใหญ่จะแน่นขนัดไปด้วยนักอ่านหนังสือประเภทนี้บางคนเช่าแล้วไม่อาจรอจนถึงบ้าน ต้องนั่งลง

๑. เอกชน ปีที่ ๑, เล่มที่ ๒๙ (๒ ก.ค. ๒๔๘๔)

๒. เอกชน ปีที่ ๕, เล่มที่ ๑๙ (๒๙ มิ.ย. ๒๔๙๑)

อ่านในร้านนั้นเลยทีเดียว เพื่ออ่านจบจะได้เข้าเล่มต่อไปติดกลับไปอ่านที่บ้านอีก ลักษณะของแต่ละคนที่อ่านดูคล้ายกับถูกสะกดด้วยมนตร์ให้เข้าไปอยู่ในอีกโลกหนึ่ง โลกที่เต็มไปด้วยสำนักบู๊ลึ้มต่าง ๆ และการต่อสู้กันด้วยเพลงมวยชื่อประหลาด ๆ เช่น เพลงมวยพระอรหันต์ เพลงฝ่ามือเป็ดภูเขา เพลงมวยคางคก ฯลฯ เพื่อแย่งชัยของวิเศษบ้าง ตำราวิเศษบ้าง เพื่อล้างแค้นบ้าง การใช้กำลังภายในทำให้ตัวเบา กระโดดได้ราวกับเหาะ สบัตพลายแขนเสื้อหรือขี้นิ้วที่ตันไม่ใหญ่อาจขาดสะบั้น หรือไม่คู่ต่อสู้ก็กระอักโลหิตและกระเด็นไปหลายซีกยะ - เป็นหนังสือประเภทเดียวที่ภาพโลหิตสาดกระจาย และ คนที่ระชะขาดกลิ้งระเนระนาด ไม่ได้ก่อความรู้สึกสยดสยองแก่ผู้อ่าน ซึ่งมุ่งแต่จะรู้เรื่องตอนต่อไป - ต่อไปและต่อไปเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์สถิติการให้เช่าของร้านใหญ่สองร้านย่านบางลำพู^๑ ได้คำตอบที่ตรงกันว่า ขณะนี้ “เรื่องกำลังภายใน” มีผู้เช่าไม่ต่ำกว่าวันละ ๑๐๐ เล่ม ในขณะที่หนังสืออื่นรวมทั้งนวนิยายมีผู้เช่าไม่เกินวันละ ๓๐ เล่ม ผู้เช่า “เรื่องกำลังภายใน” เป็นชายถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์

ส่วนผู้เช่านวนิยายส่วนมากเป็นหญิง เจ้าของร้านแห่งหนึ่งถึงกับยอมรับว่า ถ้าไม่มี “เรื่องกำลังภายใน” แล้ว ร้านของตนจะตั้งอยู่ไม่ได้ อย่างเด็ดขาด^๒

ศูนย์กลางนักเขียน “เรื่องกำลังภายใน” นี้ อยู่ที่ใต้หวันและฮ่องกง เนียน กุระโรทิตสันนิษฐานว่าเป็นเพราะจีนบนแผ่นดินใหญ่ในระบบคอมมิวนิสต์ ต้องยุ่งอยู่กับเรื่องปากเรื่องท้อง ศูนย์กลางการเขียนจึงย้ายมาอยู่ที่ใหม่ ทั้งที่ได้หวันและฮ่องกงผลิตนวนิยายประเภทรัก ๆ ใคร่ ๆ มากมายเช่นเดียวกันกับเมืองไทย แต่คุณภาพเสมอกัน^๓ ส่วน “เรื่องกำลังภายใน” ยังรักษาลักษณะของวรรณกรรมจีนไว้บ้าง แม้จะคนละลีลา กับเรื่องเกร็ดพงศาวดารหรือวรรณคดีโบราณก็ตาม นักเขียนเรื่องประเภทนี้มีเป็นจำนวนมาก เฉพาะที่ได้หวันมีกว่าสองร้อยคน^๔ ที่ประสบผลสำเร็จก็ร่ำรวยจนไม่นักเขียนประเภทไหนเทียบได้ เช่น กิมย้ง นักเขียน “เรื่องกำลังภายใน” ของฮ่องกง สร้างตนเองด้วย “เรื่องกำลังภายใน” จากการไม่มีอะไรเลย จนเป็นมหาเศรษฐีมีโรงพิมพ์ของตนเอง ออกหนังสือพิมพ์ทั้งรายวัน รายทศ และรายปักษ์

๑. ร้านहरรรษาและชั้นชมสาธน์ ตรอกโรงภาพยนตร์บศยพวรรณ บางลำพู

๒. จากการสัมภาษณ์นางไศภณ จันทรวิโรจน์กุล เจ้าของร้านชั้นชมสาธน์เมื่อวันที่ ๓๐ ต.ค. ๒๕๒๐

๓. จากการสัมภาษณ์ “ว. ณ เมืองลุง” เมื่อวันที่ ๗ พ.ย. ๒๕๒๐ ข้อความที่เขียนเกี่ยวกับนักแปลผู้นี้ทั้งหมดได้มาจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้

๔. จากการบอกเล่าของก๊วยเล้ง แก่ “น. นพรัตน์” ข้อเขียนทั้งหมดเกี่ยวกับ น. นพรัตน์ ได้จากการสัมภาษณ์นักแปลผู้นี้เมื่อ ๓๐ ต.ค. ๒๕๒๐ และจาก สยามรัฐ, ๒๖ ต.ค. ๒๕๒๐

สำหรับในเมืองไทยเท่าที่หาหลักฐานได้นั้น

จำลอง พิศนาคะ เป็นคนแรกที่แปลเรื่องเอกของกิมยังเป็นภาษาไทย ให้ชื่อว่า มังกรหยก แต่ “ว. ณ เมืองลุง” ได้ชี้แจงว่า ได้มีผู้แปลเรื่องนี้ก่อนแล้วที่พิษณุโลกโดยให้ชื่อเรื่องที่ตรงกับต้นฉบับภาษาจีนว่า วีรบุรุษมือธนู ข้อแย้งที่น่าฟังอยู่เพราะในการสัมภาษณ์ “น. นพรัตน์” ก็ได้รับการยืนยันว่า แรบบันดาลใจอย่างหนึ่งในการแปลของเขาคือการที่ได้อ่าน “เรื่องกำลังภายใน” ที่มีผู้แปลในต่างจังหวัดและก่อนหน้าที่จำลอง พิศนาคะ แปลมังกรหยก

เรื่องมังกรหยกนั้นย่อว่า ผู้เขียนเขียนอิงประวัติศาสตร์จีนสมัยที่แผ่นดินช่งกำลังจะล่มจม ตัวเอกฝ่ายชาย “ก๊วยเจ๋ง”^๑ และ “เอี้ยคัง”^๒ พี่น้องร่วมสาบานในเรื่องนั้นคงจะแยกพยางค์มาจากชื่อเมือง “เจียงคัง” ซึ่งเป็นเมืองที่ “งักฮุย” ถูกเรียกตัวกลับ จำลอง พิศนาคะ แปลเรื่องนี้เป็นภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ชุนนิยมโรหิตเสถียรเป็นผู้ติดต่อและเรียบเรียง ประยูร พิศนาคะ เป็นผู้ขัดเกลาสำนวนให้ฟังดูโบราณ และไม่ขัดหูคนไทย ตัวละครล้วนแต่เป็นคนมีความรู้หลาย

ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางวิทยาศาสตร์และกำลังภายใน ตัวเอกเป็นผู้ทรงคุณธรรมและรูปงาม การดำเนินเรื่องดำเนินเป็นไปอย่างรวดเร็วรัดกุม และตื้นตันตลอดเรื่อง เนื้อเรื่องจะแทรกคติธรรม ปลุกใจให้รักชาติบ้านเมือง มีการอ้างอิงถึงราชวงศ์และบุคคลต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ เช่น เตมียิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “งักฮุย” ที่คนไทยรู้จักกันน้อยนั้น อ้างถึงไว้หลายตอน เช่น

เอี้ยกิมสินสืบเชื้อสายมาจากเอี้ยเจ้เฮง

ขุนนางนายทหาร อยู่ในความบังคับบัญชาของงักฮุยแม่ทัพใหญ่ที่ถูกชินไช่ขุนนางกังฉินเพ็ดทูลยุยงให้ถูกสั่งประหารชีวิตตายไปแล้วที่เมืองจูเจียน.....^๓

.....อ้วนจ้วนเล็กคิดที่จะกอบกู้แผ่นดินให้แข็งแกร่งมั่นคงตามเดิม จึงฝากชัยชนะไว้กับตำหรับพิชัยสงครามของงักฮุย คิดว่าเมื่อตนได้ตำหรับอันนี้แล้วคงใช้ทหารทำการรบได้ตั้งเทวดา.....^๓

อึ้งย้งบอกว่า “เป็นคำโคลงของนักบูม่อองงักฮุย ในรัชกาลเสี่ยวเอง ปีที่ ๑๑

๑. ใน มังกรหยก จำลอง พิศนาคะ ใช้ “ก๊วยเจ๋ง”

๒. จำลอง พิศนาคะ (ผู้แปล), มังกรหยก (พระนคร : มิตรสารสิน) เล่ม ๑, หน้า ๑๓

๓. เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๔, หน้า ๒๕๗๓

ฤดูตึงเทียน (หนาว) ก็สูญถูกขึ้นช่วยทำร้าย
ถึงตาย^๑

“เรื่องกำลังภายใน” ในระยะหลังนี้ไม่ได้อ้างถึงพงศาวดารนัก เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จะเริ่มต้นด้วยการแก้แค้น ขำล้างตระกูลของฝ่ายตรงกันข้าม วิชากำลังภายในก็ลึลัมภ์ศรรยยิ่งขึ้นกว่าเดิม ตัวเอกก็มีวิทยายุทธและของวิเศษล้ำเลิศ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เช่นเรื่อง ขลุ่ยเพชรฆาต ผาโลहित มังกรหยกโหด ประกาศิตขมทูต กระบี่อำมหิต กระบี่ล้างแค้น วังปาฏิหารย์ กระบี่นาคราช จอมดาบทักษิณเหนือพสุธา ฯลฯ บางเรื่องไม่ค่อยกล่าวถึงของวิเศษ แต่แสดงให้เห็นถึงการชิงไหวชิงพริบ การหักเหลี่ยม กลโกงในการต่อสู้ เช่นในเรื่องจอมโจรจอมใจ ยอดขุนพล ฯลฯ บางเรื่องมีลักษณะตลกขบขันแทรก ตัวเอกปลอมเป็นขอทาน ทำตัวเป็นคนโง่ ช้อนความเก่งกาจเฉลียวฉลาดไว้ภายใน กลอกกลิ้งเอาตัวรอดได้

เสมอในยามคับขัน เช่น ในเรื่อง เชี่ยวฮ้อย บ๊องซ่งเกี่ยม ผู้กล้าหาญคะนอง ฯลฯ เรื่องกำลังภายใน แทบทุกเรื่องจะจบลงด้วยความสุขสำเร็จของตัวเอก

แม้ว่าหนังสือกำลังภายในจะยังไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักวิจารณ์ไทยนัก แต่ในเมื่อเป็นหนังสือประเภทที่นิยมอ่านกันมาเกือบยี่สิบปีแล้ว การที่จะเขียนเกี่ยวกับนักแปลประเภทนี้ไว้ก็น่าจะเป็นการสะท้อนถึงวิวัฒนาการของวรรณกรรมจีนในภาษาไทยอยู่บ้าง หลังจาก จำลอง พิศนาคะ แปล มังกรหยก แล้วนักแปลในระยะต่อมาได้แก่ “ส. เลิศสุนทร”, “ป. รุ่งโรจน์”, “อ. อิทธิพล”, “ว. ณ เมืองลุง” และ “น. นพรัตน์” ปัจจุบันนักแปลที่มีชื่อเสียงมากที่สุดมีอยู่เพียงสองคนคือ “ว. ณ เมืองลุง” และ “น. นพรัตน์”

“ว. ณ เมืองลุง” ซึ่งปัจจุบันอายุห้าสิบปีนั้นเคยเป็นครูสอนทั้งวิชาภาษาไทยและภาษาจีนมาก่อน

๑. เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๔, หน้า ๒๖๔๔

ก่อนที่ชีวประวัติของงักซุย จะได้รับการแปลเป็นไทยและพิมพ์เป็นภาษาไทยในชั้นหลังนั้น “ผดุง” (นายเชียวซุคเส่ง สิบญูเรื่อง) ได้เขียนในตอนต้นของเรื่อง “งักซุย” ในชุด “ครุฑนาคเระหะ” ไว้ว่า

บุคคลที่มีนามอโฆะไค่ก้งในพงศาวดารจีนในระหว่างหลายพันปีมานี้อาจจะพูดได้ว่าเกือบจะนับไม่ถ้วนทีเดียว แต่นามผู้ใดที่บรรลือกีก้องปรากฏแก่ประชาชนทุกสมัยไม่ว่าหญิงชายเด็กผู้ใหญ่ ที่สดจนชาวไพร่ชาวคองย่อมรู้จักด้วยกันทั่วทุกคน แลมีความเคารพนับถือประดุจพระองค์หนึ่งนั้นก็มิอยู่เพียงสองคน คือท่านกวนจงบิว (กวนอู) ในสมัยแผ่นดินซกฮ่านคนหนึ่ง กับท่านฮักบับอ็อก (งักซุย) ในสมัยแผ่นดินล้าซ้องอีกคนหนึ่งเท่านั้น ที่จริงความซื่อสัตย์และความกล้าหาญของอาอั้นย็อคยั้งของท่านกวนจงบิวก็สมควรที่ชนภายหลังจะบูชานับถือ แต่ถ้าจะยกเอาคุณความดีของท่านทั้งสองที่มีอยู่แก่ชาติบ้านเมืองมาเทียบกันแล้ว ก็เห็นว่าท่านงักบับอ็อกจะประเสริฐยิ่งกว่ามาก แลสมควรที่ชายหนุ่มทั้งหลายจะถือไว้เป็นแบบอย่างยิ่งนัก

“ผดุง” (นามแฝง), “ครุฑนาคเระหะ : งักซุย” ศตวรรษ (ปีที่ ๓, เล่มที่ ๑, (ม.ค. ๒๔๓๕), หน้า ๑๒๒

ต่อมาเกิดความคิดว่าถ้าทำงานในร้านค้าจะดีกว่า จึงได้ไปทำงานอยู่ที่จังหวัดพัทลุง และที่จังหวัดนั้นเอง “ว. ณ เมืองลุง” ได้อ่านเรื่อง มังกรหยก ของจำลอง พิศนาคะ (เพราะที่พัทลุงไม่มีฉบับภาษาจีนให้อ่าน) และรู้สึกว่าจะไม่ถึงอรรถรส จึงได้เดินทางเข้ากรุงเทพ ฯ ทำงานให้สำนักพิมพ์เพลินิจิต โดยแปลเรื่อง กระบี่ล้างแค้น ให้เป็นเรื่องแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ขณะที่ทำงานให้สำนักพิมพ์เพลินิจิตนี้เอง “น. นพรัตน์” ซึ่งขณะนั้นยังเป็นเด็กหนุ่มอายุประมาณ ๑๗-๑๘ ปี ได้หัดแปลเรื่องจีนโดยใช้สำนวนภาษาแบบ “ว. ณ เมืองลุง” แต่ไม่ประสบผลสำเร็จได้มาทำงานร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ทางครอบครัวไม่สนับสนุน เพราะต้องการให้ทำการค้ามากกว่า “ว. ณ เมืองลุง” ซึ่งชอบทำงานเป็นคณะได้ช่วยสนับสนุน “น. นพรัตน์” และนักแปลอื่นอีกสองคนซึ่งได้เลิกการแปลเสียในภายหลัง

ในการให้สัมภาษณ์ ทั้ง “ว. ณ เมืองลุง” และ “น. นพรัตน์” มีความเห็นตรงกันว่าเรื่องจีนที่แปลเป็นภาษาไทยดีที่สุดและเป็นแรงบันดาลใจส่วนหนึ่งของตนคือ สามก๊ก “ว. ณ เมืองลุง” วิจารณ์ว่า ตัวละครในสามก๊กได้รับการเน้นจนโดดเด่นแทบจะสัมผัสได้ สำนวนการแปลก็ดีมากเสียจนตนไม่กล้าเลียนแบบ ต้องหลีกเลี่ยงไปใช้อีกทีละหนึ่งเป็นสำนวน “พันทาง” - ผสมทั้งเก่าและใหม่ ส่วน “น. นพรัตน์” นั้นนอกจากสามก๊ก แล้ว ยังชอบงานแปลของ ม.ร.ว. คึก-

ฤทธิ์ ปราโมช กับเรื่อง ความรักในหอแดง และ ม่านประเพณี นักเขียน “เรื่องกำลังภายใน” ที่ทั้งสองชอบมากที่สุดคือ โกวเล้ง นักเขียนของไต้หวัน

เนื่องจากนักเขียนจีนผลิตเรื่องประเภทนี้ ออกมามากมาย แม้ว่าที่คนไทยรับมาแปลนั้นมีประมาณ ๑๐ คนเท่านั้นก็ตาม ทั้ง “ว. ณ เมืองลุง” และ “น. นพรัตน์” ต้องเลือกสรรเรื่องที่คิดว่าตนจะชอบมาแปล ในการแปลก็ไม่อาจแปลตรงตัวได้ โดยเฉพาะในตอนที่เป็นการพรรณนาหรือเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองก็จำเป็นต้องถอดเอาแต่ใจความและทอนให้สั้นลง บางครั้งต้นฉบับภาษาจีนที่ยาวเพียง ๑ บรรทัดผู้แปลกลับจำเป็นต้องขยายความออกเกือบ ๑ หน้ากระดาษ ทั้งสองท่านพยายามรักษาภาษาสำนวนไทยไว้ แต่ในบางครั้งก็สุดวิสัยเพราะผู้เขียนต้นฉบับเดิมใช้ภาษาวิบัติมาก่อนแล้ว

สำหรับเทคนิคอื่น ๆ ในการแปล เนื่องจากผู้อ่านเรียกร้องตอนต่อไปอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ทั้งสองท่านจึงแปลอย่างรวดเร็วแทบจะเรียกว่าปานสายฟ้าแลบ “ว. ณ เมืองลุง” เปิดเผยว่าท่านอาศัยเทคนิคแบบล่ามขององค์การสหประชาชาติ คือเมื่อกวาดสายตาดูข้อความในภาษาจีน ก็แปลปากเปล่าอัดลงในเทปทันที แล้วจึงส่งเทปนั้นไปให้ทางสำนักพิมพ์ถอดข้อความเอาเองอีกทีหนึ่ง

ข้อที่แตกต่างระหว่างนักแปลทั้งสองท่านนี้ มีอยู่หลายประการด้วยกัน “ว. ณ เมืองลุง” ชอบ

“เรื่องกำลังภายใน” เพราะให้ความบันเทิงมาก มีคติแทรกอยู่บ้าง และไม่หนักเหมือนเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาชีวิต ในขณะที่ “น. นพรัตน์” รู้สึกว่าตนเป็นเสมือนเครื่องจักรที่ผลิตงานออกมาตามที่ตลาดชอบทั้ง ๆ ที่ตนเองชอบเรื่องชีวิตและปรัชญา กับมีความเห็นว่า ปัญหาของชีวิตและของโลกนี้มิใช่จะแก้ได้ด้วยดาบและกระบี่ แต่ต้องใช้ปัญญาและความรักความเมตตา

หากจะอาศัยความเป็นไปในอดีตมาทำนายอนาคตแล้ว ก็น่าที่การแปล “เรื่องกำลังภายใน” นี้จะแปลไม่ทันกับความต้องการ หรือหาต้นฉบับที่เหมาะสมไม่ได้ จนผู้แปลต้องคิดเขียนขึ้นเอง เช่นเดียวกับที่ “เจ๊กม้น” และฮ่วนเลียง โชประการ เคยเขียน เจงฮองเฮา และ ช่นบ้อเหมา “น. นพรัตน์” ให้ความเห็นว่า จุดนี้ต้องเกิดขึ้นแน่ และความจริงบัดนี้ก็ได้เกิดขึ้นแล้ว คือได้มีผู้เขียน “เรื่องกำลังภายใน” ขึ้นเอง เพียงแต่พยายามรักษาลิลาการเขียนไม่ให้ผู้อ่านจับได้เท่านั้น ส่วน “ว. ณ เมืองลุง” มีความเห็นว่าผู้อ่านคงจะถึงจุดอิ่มตัวเสียก่อน เพราะเรื่องยังมีให้แปลอีกมากมาย อีกประการหนึ่ง การที่บริษัทภาพยนตร์ในฮ่องกงถ่ายภาพยนตร์ “เรื่องกำลังภายใน” ขึ้น ก็ได้รับความนิยมชมชอบจากคนไทยมาก เรื่องใดที่ชมเชาไปแล้ว เมื่อมีการทำเป็นภาพยนตร์ ก็จะกลับเป็นที่นิยมของผู้อ่านอีก เช่นเรื่องมังกรหยก เป็นต้น

๖) วิวัฒนาการที่น่าสนใจขึ้นต่อมาก็คือ การที่นักเขียนนำเอาสำนวนการเขียนแบบพงศาวดารจีนมาเขียนล้อเลียนการเมือง การเขียนแบบนี้แท้จริงได้เคยมีมาแล้วครั้งหนึ่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเล็กน้อย เมื่อ สงวน ตุลารักษ์ ออกหนังสือพิมพ์รายวัน ๒๕ มิถุนายน และพิมพ์เรื่องจีนล้อการเมือง ตัวละครชื่อคล้ายผู้ก่อการ เป็นต้นว่า เจ้าคุณไฉ่ ล่วนปาดี้ด ภูหนพี้บั้น ฯลฯ และในหมู่นักเขียนเองก็เคยมีการเขียนโต้ตอบล้อเลียนกันในลักษณะนี้เหมือนกัน แต่ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นงานของ “นายคชา” คือนิทานการเมือง : มหาอาณาจักรเสียมก๊กอันไพศาล ซึ่งเขียนลงเป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์ธงไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ และจัดพิมพ์เป็นเล่มปีต่อมา

ถ้าจะว่าถึงเนื้อหาของเรื่องแล้ว นิทานการเมือง เริ่มเล่าพงศาวดารของ “มหาอาณาจักรเสียมก๊ก” ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้น ๆ เรื่อยมาจนถึงสมัยที่ผู้เขียนกำลังเขียนอยู่ เช่น ตอน “ทำเนียบบู๊ลิ้ม” “จิ๋วเสฟ่ายความเมือง” “วานรอลเวง” “ศึกเสมหะ” “สุมาตุ้ซำระคติพิสวาทบดี” “สุมาตุ้เตรียมศึก” “อดีตกลับเมือง” “การประลองไอย์ฮ่วยเกม” ฯลฯ เป็นต้น ตัวละครสำคัญ ๆ มีภาพประกอบเหมือนเรื่องสามก๊ก ชื่อตัวละครซึ่งผู้เขียนพยายามดัดแปลงให้ละม้ายชื่อในสามก๊ก เช่น เตียวหวี โอวบันบ้อ

สุมาตุ เล่าอม ตังโชริด เมื่อประกอบเข้ากับ
หน้าตาและอาวุธที่ถือในภาพประกอบแล้ว ผู้
อ่านก็จะเดาได้ทันทีว่าหมายถึงผู้ใดบ้างในวง
“บูลิ้ม” ของเมืองไทย นอกจากนั้นผู้แต่งยังบ่ง
ตำแหน่งหน้าที่ของตัวละครเหล่านั้นไว้ชัดเจน
ในทำเนียบนามด้วย เป็นต้นว่า

เดียวหวี ขุนพลผู้วอดอ้างไม่เคยแพ้ศึก
เชี่ยวชาญฝ่ายยานเหินหาหว มีทุเรียนเป็น
อาวุธ คู่ปรับตัวสำคัญกับหยางซุม ได้เปียว
เมืองเป็กสัว ด้วยเรื่องเรือลากจูงจากแดน
ฮองม้อ^๑

หรือ

เล่าอม ประมุขแห่งเหินหมินลงเป้า
กินตำแหน่งพ่อเมืองเสียมก๊ก และเสนาบดี
ป้องกันประเทศ เชี่ยวชาญวิชาบุเลการลาก
เส้นแผนที่ ฟ่านัก ณ ตำแหน่ง “บัวมรดก”^๒

จุดประสงค์ในการเขียนเรื่อง นิทานการ
เมือง นี้ “นายคชา” ก็ได้เขียนไว้ชัดเจนใน
คำนำของเรื่องว่า

จัดประทับพิมพ์ขึ้นมามีด้วยหวังปรนเปรอ
ปรุ้งแต่งอารมณ์ให้บังเกิดความครื้นเครง
แต่ประดาสหายแลผู้อาวุโสทั้งปวงแห่งบูลิ้ม
เสียมก๊ก มหาอาณาจักรอันออบอวลด้วยกลิ่น
อายแห่งเสมหะแลเก่าเจียะ...ฮา..ฮา...ฮา

ความดีหากจักพึงบังเกิดจาก “นิทาน
การเมือง” มิว่ามีอันแลมือใดก็ตาม เรา
“นายคชา” ขอน้อมคารวะแด่อาณาประช
ราษฎร ผู้เฝ้านอกด้วยภาชีอัน... การนี้...
เล่าอม สุมาตุ... แลเดียวหวี นั้น มิพึง
เกี่ยวข้องกับว่าพันธะใด ๆ เหตุว่าเหล่าสูง ๆ
ต่ำ ๆ ประดาอันเฝ้าออบอ้อมอยู่แล้วสุดที่
เราจักพรรณนา^๓

ผู้เขียนเปิดเผยเบื้องหลังการเมืองใน “เสียม
ก๊ก” ด้วยการเล่าเหตุการณ์บ้าง เสียตสีบ้างถึง
ตัวบุคคล การกระทำที่ไม่เหมาะสม ความเห็น
แก่ตัว และการฉ้อราษฎร์บังหลวง ฯลฯ ทำให้
ผู้อ่านรู้สึกสนุกสนานในการที่บางครั้งต้องใช้
ไหวพริบพิจารณาว่าผู้เขียนกำลังหมายถึงใคร
พูดถึงเรื่องอะไร เรื่องบางเรื่องถ้าเป็นการเขียน
อย่างเปิดเผยหรือวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาแล้ว
ผู้อ่านอาจจะรู้สึกโกรธแค้น แต่เมื่อมาเขียนใน
แนวของ “นายคชา” แล้วจะรู้สึกว่ามันขบขัน
มากกว่าไม่พอใจ

นอกจากชื่อคนที่ถูกเปลี่ยนสุมเสียงเป็นจีน
แล้ว “นายคชา” ยังเลือกหาคำแปลก ๆ มาแทน
คำในภาษาไทย เป็นต้นว่าเปลี่ยน “วงการ
เมือง” เป็น “วงบูลิ้ม” “มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์” เป็น “สำนักกระบี่เหลื่องแดง” หรือ
“นักศึกษา” เป็น “ซื่อตี่ซื่อม่วย” “นักหนังสือ-

๑. “นายคชา”, นิทานการเมือง (พระนคร: น.ส.พ. ธงไทย, ๒๕๑๔), หน้า ๓๒-๓๓

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒

๓. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑

พิมพ์” เป็น “เหล่าใบบอ” เป็นต้น “นายคชา” ได้รับอิทธิพลมาทั้งจากสามก๊กฉบับเดิม, ฉบับวินิพก หรือ อาจะจากฉบับนายทุน และจาก “เรื่องกำลังภายใน” อย่างเห็นได้ชัด

สามก๊กเปิดเรื่องด้วยข้อความว่า

เดิมแผ่นดินจีนทั้งปวงนั้นเป็นสุขมาช้านาน แล้วก็เป็นศึก ครั้นศึกสงบแล้วก็เป็นสุข...

ส่วนนิทานการเมือง ขึ้นต้นว่า

อันว่าธรรมชาติโลก สุขกับทุกข์ มิตรกับศัตรู มั่งมีและมีมั่งไม่มีมั่ง ย่อมนับเนื่องเป็นสิ่งคู่กัน...

ในการเรียกความสนใจของผู้อ่าน “นายคชา” เขียนด้วยสำนวน สามก๊กฉบับวินิพก ว่า

มาเกิด... มาเกิดสหายและผู้อาวุโสทั้งปวง เรา “นายคชา” จักพาท่านท่องเที่ยวเข้าสู่เสียมก๊กมหาอาณาจักรอันคึกคักนั้น บั้นป่วนด้วยกลิ่นอายแห่งเสน่ห์และเก๋เจียะสืบไปขอประกัน... ขอประกัน สหายเอ๋ย มันย่อมครั้นเครื่องหอมหวานชวนวาทความอารมณ์ มีค่าต้อยกว่าการผูกพิศวาสกรีฑาด้วยเสียมก๊กกัจจู้ (จิตาแห่งความพิลาศพิลย์) ผู้เลอโฉมแห่งแผ่นดิน^๓

มังกรหยก ของ จำลอง พิศนาคะ มี “จิ่วเป๊ะทง” ฉายา “เผ่าทวรก” ส่วนนิทานการเมือง มี “จิ่วเป๊ะทง” ฉายา “ผู้เผ่าเด็กดี”

สามก๊กฉบับวินิพก ของ “ยาขอบ” มี “ขงเบ้ง ผู้หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทร” นิทานการเมือง มี “โกเหลียงเต๋าหยิน ผู้หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทร”

ตัวอย่างสำนวนภาษาใน นิทานการเมือง ที่พอจะเห็นอิทธิพลของความแปลกจากภาษาจีนในอดีต แต่มีลีลาเสียดสีการเมืองโดยเฉพาะที่ผู้อ่านจะทราบได้ทันทีว่าผู้เขียนกำลังพูดถึงเหตุการณ์อันใด

ครั้นถึงกำหนดนัดหมาย วันขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือนอ้ายปลายศักราช ๒๕๑๓ ผู้ครองแคว้นแคว้นด้านบูรพาทั้งปวงจัดส่งผู้กล้าหาญรุ่นเยาว์มากหน้าหลายตาเข้าร่วมประลองฝีมือ คราวครั้งสำคัญยิ่ง อันผู้คนเรียกขาน โอ้ย-ช่วยเกมอันแปลความตามประสา “นายคชา” ด้วยลีลาเสียมก๊กเคล้าคะวะจางอ้งม้อย่อมได้ความ “การประลองอันสาหัส”

เหตุอันผู้คนเรียกขาน โอ้ยช่วยเกม มันย่อมมีที่มาแลที่ไปอันยอกย่อนสุดหยั่งคำนวณยากที่สามัญชนจะคาดคิด โอ้ย...โอ้ย ช่วยเกม มันย่อมมีที่มา เหตุใดเสียมก๊กอันมิใช่เศรษฐกิจมีทรัพย์ จึงหาญกล้าขันอาสาเป็น

๑. เจ้าพระยาคลัง (หน), สามก๊ก (พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๕), หน้า ๑

๒. “นายคชา”, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗

๓. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕ เปรียบเทียบกับสำนวนของ “ยาขอบ” และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หน้า ๑๑๕

ผู้หย่าต้อนรับผู้เยือนทั้งซื่อดีซื่อมั่วร่วม
ประลองฝีมือสิบแปดสิบเก้าแวนแคว้น

ในการประลองฝีมือไ้วช่วยเกมครา-
ครั้งนี้แต่เดิมนั้น แวนแคว้นทั้งปวงต่าง
ตกลงมอบหมายให้ ไ้วหลักัก เป็นเจ้าภาพ
ตระเตรียมการประลอง หากภายหลังไ้ว-
หลักักป่วยเบี่ยงอ้างเหตุผู้คนอดหยากหิวโหย
เกรงการต้อนรับมิสมเกียรติ ครั้นจะให้
ยุ่นก๊ก อาณาจักรแห่งเศรษฐี มีทรัพย์รับ
หน้ามันก็มียินยอม เหล่าแวนแคว้นทั้งปวง
ประดานนั้นก็พากันสรรเสริญเยินยอเสียมกัก
บ้างก็ว่าบ้านเมืองสุดสวดย ไ้วเนี้ยโจม
สคราญ อาณาประชาราษฎร์ร่วมเย็นเป็นสุข
ควรกับเกียรติ ครั้นได้ฟังคำสรรเสริญเยิน
ยอ สองคำสามคำผู้ยิ่งใหญ่ในเสียมกัก ทั้ง
เล่าถอม พ่อเมือง สุมาตุ๋ ขุนพลใหญ่ และ
เตียวหวีขุนศึกผู้มีฤทธิ์เป็นอาวุธจิตใจหน้า
อึมเอบเบิกบาน ประหนึ่งใบบัวในสระน้อย

“ยินดี...ยินดี....เล่าสู่ทั้งปวงขอรับ
เกียรติ ขอรับเกียรติจากสหายอาวุโส...ฮา...
อาณาจักรเสียมกักเราอุดมสมบูรณ์ มั่งคั่ง...
มั่งคั่ง” กล่าววาจาพลาง เล่าถอม แล สุมา-
ตุ๋ ตบเงินหยวนในห่อดัง กริ้ง...กริ้ง...
กริ้ง...กริ้ง

ฝ่ายเตียวหวี ขุนพลเจ้าเล่ห์แสนกล ได้
ฟังเช่นนั้นก็ทำทโยนห่วงทุเรียนเหล็กไปมา
ซ่อนยิ้มชำเลื่องมองอย่างมีเลศนัย

ปัจจุบัน “นายคชา” ยังคงเขียนเรื่องราวเมือง
ในลีลาเดียวกับ นิทานการเมือง โดยตนเป็นผู้
ร้าย และ “ชัย ราชวัตร” เป็นผู้ร่า คือเขียน
ภาพประกอบ

๑) วรรณนาการหลังสุดของวรรณกรรมเกี่ยวกับ
จีนเป็นเรื่องที่สะท้อนสังคมจีนในเมืองไทย ทั้ง
คนจีนที่เพิ่งเข้ามาในเมืองไทยอย่างเสียผืนหมอน
ใบ และที่เกิด เติบโตและได้รับการศึกษาใน
เมืองไทย ผู้รู้ทางการเขียนแบบนี้เห็นจะเป็น
“ไพบูลย์” นักเขียนสตรี อักษรศาสตร์บัณฑิตจาก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยเรื่อง “จดหมาย
จากเมืองไทย” ซึ่งได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๒ จากองค์การ ส.ป.อ.

นวนิยายเรื่องนี้เขียนในรูปของจดหมายจาก
ลูกถึงแม่จำนวน ๑๐๐ ฉบับ เล่าเหตุการณ์ต่างๆ
ตั้งแต่ผู้เขียน คือตันสว่างอยู่ยังเดินทางอยู่ในเรือที่
จะมาเมืองไทย จนต่อมาได้เป็นลูกจ้างชาวจีน
ได้รักและแต่งงานกับลูกสาวนายจ้าง สร้างครอบครัว
และหลักฐานในกรุงเทพฯ เล่าถึงความ
พยายามของตนที่จะรับบุตรีตาทุกคนให้รักษา
ความเป็นจีนไว้ทุก ๆ ด้าน อุปสรรคและความ
แรงของกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่ตนต้องเผชิญ
จนในที่สุด เมื่อตนต้องประสบกับภัยพิบัติ นาย
ตันสว่างอยู่ จึงได้ละความหึงแค้นและอคติ มองวัฒน-
ธรรมของชาติอื่นด้วยใจเป็นธรรมขึ้น ความคิด
เห็นของเขาเกี่ยวกับคนไทยในตอนท้ายเรื่องไม่

แตกต่างจากความคิดของหลิวห้วนและหลิวญูของ
“พวงพยอม” นัก เพียงแต่ให้ข้อเปรียบเทียบ
และการยอมรับในอคติเดิมของตน

แม้แต่คนที่ลูกไม่เคยเชื่อถืออย่างวิญญู
ดูเขาจะดีกว่าใคร ๆ เสียอีก ลูกเพิ่งเสียดาย
สามารถในการหาเงินเป็นเครื่องวัดคนมาก
เกินไป โดยไม่มองคุณค่าด้านจิตใจ ลูกเคย
คิดว่าน้ำใจไม่มีประโยชน์ สู้เงินไม่ได้ จน
แก้ตัวเข้าจึงได้รู้สึก อาจเป็นไปได้ที่ความเป็น
หนุ่มเลือดร้อนทำให้ลูกตัดสินใจทุกอย่างเร็ว
เกินไปและด้วยสายตาที่มีเกราะบัง

มันคงจริงอย่างที่วิญญูเคยบอกลูกว่า
คนแต่ละชาติมีความดีบางอย่างเป็นลักษณะ
ประจำ เช่น พวกฝรั่งมีระเบียบวินัย คน
จีนขยัน คนไทยมีน้ำใจ ลูกขี้มเยาะเขา
เพราะคิดว่าน้ำใจมันไม่มีค่าในการดำรงชีวิต
มีแต่จะทำให้เสียเปรียบ อีกอย่างหนึ่งมันไม่
เป็นประโยชน์กับผู้รับเท่ากับเงินสักบาทสอง
บาท ซึ่งยังพอซื้อข้าวแกงสักจานหนึ่งได้
ถ้าจะให้น้ำใจ ให้เงินเล็ก ๆ น้อย ๆ ดีกว่า
แต่มาบัดนี้ลูกได้รู้ว่า มันมีค่าไม่น้อยกว่า
เงินเลย อาจจะมากกว่าด้วยซ้ำถ้าเรารู้และ
แน่ใจว่าเขาให้เราด้วยความจริงใจ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในยามที่เราต้องการความ

เห็นอกเห็นใจ ผิดหวังมาจากที่อื่น พวกเรา
ออกจะเป็นคนลืมนง่าย แต่มั่นติตรงที่ลืมน
ความขุ่นเคืองใจได้เร็วและมีความสุขสบายใจ
เสมอ ลูกอยากจะมีนิสัยอย่างนี้บ้างสักนิด
แต่ไม่อาจทำได้เช่นพวกเขา ลูกยังระลึกถึง
วันที่ลูกรู้จักวิญญูวันแรก และลูกไม่ชอบ
เขามากเพียงไร ลูกยังจำได้ว่าลูกไม่ชอบ
คนเชื้อชาติเดียวกับเขามากเพียงไร ไม่ชอบ
นิสัยของเขา เมื่อนึกขึ้นมาแล้วก็จะอาตัวเอง
ว่าไม่ยุติธรรมต่อเขาเสียบ้างเลย...^๑

จดหมายจากเมืองไทยเปรียบเทียบกับอุปนิสัย
ความเป็นอยู่ และลักษณะสังคมไทยและจีนอย่าง
แจ่มแจ้งและจริงจังอย่างที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน
ถึงขนาดที่อาจจะมิผู้อ่านไทยบางคนไม่พอใจแต่ก็
ต้องยอมรับความเป็นจริง เรื่องนี้ผู้เขียนเองก็
คำนึงถึงอยู่จึงได้เขียนไว้ในคำนำว่า

...ข้อความในจดหมายบางฉบับอาจทำให้
ชาวไทยไม่พึงพอใจนัก แต่ข้าพเจ้าคิดว่า
กระจุกเงาที่แจ่มชัดเกินไป อาจทำให้ผู้ส่ง
กระจุกปากกระจุกนั้นทิ้งไปด้วยความแค้น
เคืองก็ได้มิใช่หรือ ท่านที่รัก^๒

แม้เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย จัดว่าสม
จริงมากอยู่แล้ว “โบทัน” ยังมีกลวิธีทำให้ดูสม
จริงมากขึ้น โดยการเขียนบทนำเรื่องเป็นที่ว่า

๑. “โบทัน” (นามแฝง), จดหมายจากเมืองไทย (พระนคร : บรรณกิจ, ๒๕๑๘), เล่ม ๒, หน้า ๔๒๙-๒๓๐
เปรียบเทียบกับ หน้า ๑๑๙

๒. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒

พ.ต.อ. สละ สิ้นธุรวัช เป็นผู้ยึดจดหมายร้อยฉบับนั้นมาจากชาวจีนชื่อ หลีบัววันสุน ข้าราชการการเงินจากแผ่นดินใหญ่ที่ลี้ดลอดเข้ามาในเมืองไทย และได้ให้แปลจดหมายทั้งหมดออกเป็นภาษาไทย จึงได้ความว่าเป็นจดหมายจากนายตันส่วงอู๋ เขียนถึงนางลิ้มเจ็กฮ้วง ผู้มารดา การที่หลีบัววันสุนเป็นเจ้าหน้าที่สำรวจจดหมายที่เข้าไปสู่แผ่นดินใหญ่ และยึดจดหมายฉบับที่ชาวจีนเล่าถึงความสนุกสบายในแดนอื่นไปให้ญาติมิตรของตนบนแผ่นดินใหญ่ฟังเป็นสาเหตุให้หลีบัววันสุนเอง หลบหนีมายังเมืองไทย

อย่างไรก็ตาม จดหมายจากเมืองไทย ยังมีลักษณะไรแมนติคมากอยู่เหมือนกัน ถ้าเทียบกับการเขียนของ “หยก บุรพา” เพราะยังมีพระเอกนางเอกและเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ของคนหลายคู่ เรื่องสั้นชีวิตลูกจีนในเมืองไทยของ “หยก บุรพา” ได้ผลิตออกมาแล้วสามชุด คือ อยู่กับก๋ง เด็กห้องแถว และ ตลาดชีวิต และที่กำลังเขียนอยู่ในปัจจุบันคือ น้ำใจก๋ง อยู่กับก๋ง เขียนลงเป็นครั้งแรกในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙ ในนิตยสาร ฟ้ามุ่ยทอง ของอาจินต์ ปัญญาพวรรค์ และได้รับรางวัลดีเด่นประเภทนวนิยายจากการจัดประกวดของคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๐

นักวิจารณ์บางท่านได้แสดงความคิดเห็นว่า อยู่กับก๋ง และเรื่องสั้นชุดลูกจีนในเมืองไทยชุดอื่นๆของ “หยก บุรพา” ไม่ได้เป็น “นวนิยาย”

แต่เป็น “อัตตชีวประวัติ” แต่แท้จริงเรื่องชุดนี้ไม่เป็นทั้งนวนิยายและไม่อาจเรียกว่าเป็น “อัตตชีวประวัติ” ได้ ขนาดของเรื่อง ทั้งเรื่อง และเนื้อเรื่อง จบในแต่ละตอน จึงได้ลักษณะเรื่องสั้น แม้ทุกเรื่อง “หยก” จะเป็นผู้เล่าก็ตาม “หยก” ก็ไม่ได้เล่าแต่เรื่องของตนกับ “ก๋ง” แต่เล่าเกี่ยวกับชีวิตของบุคคลต่าง ๆ ที่แวดล้อมตนหรือที่ตนได้ประสบพบเห็น ทำนองเดียวกับอาจินต์ ปัญญาพวรรค์ เล่าประสบการณ์ของตนในชุดเหมืองแร่ ซึ่งทุกชีวิตอยู่ในที่เดียวกัน และผ่านการรับรู้ของผู้เขียน

“โบตัน” เล่าเรื่องของคนจีนที่สร้างตัวในเมืองไทยได้สำเร็จ หยิงในความเป็นจีนของตน แต่ “หยก บุรพา” สะท้อนแง่มุมชีวิตของคนจีน (และคนไทยบ้างในบางเรื่อง) ในย่านเสื่อมโทรมของต่างจังหวัด ต้องต่อสู้กับความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นไปวันต่อวัน “ก๋ง” ในเรื่องของ “หยก บุรพา” ไม่มีอคติต่อคนไทยเหมือน “ตันส่วงอู๋” เพราะในขณะที่ “ก๋ง” ยังรักษาประเพณีจีน กินอยู่อย่างจีน แต่งกายอย่างจีน ส่งเงินไปให้ญาติทางเมืองจีน “ก๋ง” ก็ยังกินหมากและส่ง “หยก” หลานชายคนเดียวเข้าเรียนในโรงเรียนไทย ทั้งที่หลานไม่เต็มใจ และเพื่อนบ้านหัวเราะเยาะด้วยเหตุผลว่า

“ก็อยู่เมืองไทยไม่ใช่หรือ... ไม่ได้หวังให้เป็นพวกทำงานอำเภอ หรือเป็นตำรวจหรอก แต่คิดว่าอยู่เมืองไทยรู้หนังสือไทยนะ

เป็นดีที่สุด... แล้วอีกหน่อยหยกจะรู้เองว่า การเรียนหนังสือไทยนั้นคืออะไร มีประโยชน์อย่างไร คนพวกนี้ไม่มีโอกาสจะได้รู้หรอก ถึงจะมากจุกใจคิดได้ตอนหลังก็สายเสียแล้ว จำไว้เถอะว่าคนจนนะ ถ้าไม่หาวิชาใส่ตัวด้วย จะไม่มีโอกาสขยับขยายไปได้มากนักหรอก”^๑

“หยก บุรพา” มีความสังเกตดีและมีความสามารถเป็นพิเศษในการถ่ายทอดสิ่งที่ตนสังเกตเห็นออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ตรงใจคนอ่าน แม้ว่าจะเป็นเพียงเรื่องของคนสติวิปลาส คนพิการซึ่งตลอดทั้งเรื่องไม่มีโอกาสพูดอะไรเลยสักประโยคเดียว หรือเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ของ “หยก” เอง เขาก็สามารถเอามาคลุกเคล้าเข้ากับความรู้สึก กับคำพูดอันเยือกเย็นของ “ก๋ง” ที่ผ่านและเข้าใจชีวิตมานาน จนทำให้ผู้อ่านเห็นภาพพจน์ เกิดความรู้สึกวันทใจ ในขณะเดียวกันเขาก็แทรกเข้าไปในสำนึกของผู้อ่านว่า แม้ทุกชีวิตที่เกิดขึ้นมาจะมี “ทุกข์” ทุกคนก็ควรมีมนุษยธรรม

และเมตตาธรรมประจำใจ เพื่อช่วยกันผดุงสังคมให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด พอสรุปได้ว่าวรรณกรรมจีน แบบจีน และเกี่ยวข้องกับจีนได้มี, ยังคงมีและจะมีบทบาทในวงวรรณกรรมไทยอยู่ตลอดเวลา จะเปลี่ยนก็แต่การกลายรูปแบบการเขียนเท่านั้น เช่นจากพงศาวดารจีน เป็นเกร็ดพงศาวดารจีน เป็น “เรื่องกำลังภายใน” หรือที่ “ว.ณ เมืองลง” เรียกว่า “ฝอยพงศาวดาร” หรือเป็นเกร็ดพงศาวดารจีนปลอม หรือเป็น “เสียมก๊ก” จากนวนิยายจีนที่แปลมา เป็นเรื่องผสมผสานระหว่างไทย-จีน ที่เขียนขึ้นเอง จนถึงเรื่องที่ สะท้อนชีวิต ของคนจีนในเมืองไทย ทุกประเภทยังคงมีการเขียน มีผู้นิยมอ่าน และแน่วคงจะมีวิวัฒนาการใหม่ๆ ขึ้นมาอีกไม่หยุดยั้ง.

๑. “หยก บุรพา” (นามแฝง), “ไอ้ที่ประสบาส” ใน เด็กห้องแถว (พระนคร : ประพันธ์สาส์น, ๒๕๒๐), หน้า ๑๕๗, ๑๖๒

บรรณานุกรม

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. *โจโฉ-นายกตลอดกาล* พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๐๒
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. *ขุสัทธิเตา* พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๐๗
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. *เบ้งเฮ็ก* พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๓
- จำนงค์ รังสิกุล “เมียสาวของจวงโจว” แปลจากต้นฉบับของเมลิงซุง *เอกชน* ปีที่ ๓, เล่มที่ ๔๒, ๒๘ กันยายน, ๒๔๘๘
- จำลอง พิศนาคะ (ผู้แปล) *มังกรหยก* พระนคร : มิตรสาสน, ไม่ปรากฏปีพิมพ์
- เจือ สตะเวทิน *เรื่องสั้นตัวอย่าง* พระนคร : ศุภสภา, ๒๕๑๖
- ดิน (ผู้แปล) *ไข่อ้ว* พระนคร : ศุภสภา ๒๕๑๔
- “น.ม.ส.” (นามแฝง) *นางพญาของไทเฮา* พระนคร : ศุภสภา, ๒๕๑๖
- น.ส.พ. สยามราชฤทธิ์ *โรงพิมพ์ศรีกรุง จออยู่ยเหม็ง* พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๑๖
- “นายคชา” (นามแฝง) *นิทานการเมือง* พระนคร : น.ส.พ. ธงไทย, ๒๕๑๔
- เนียน กุระโรหิต “นายอูฐเสียงจื้อ” *เอกชน* ปีที่ ๑, เล่มที่ ๑๘, ๒๙ มิถุนายน, ๒๔๙๑
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. “หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย” *วรรณไวทยาการ*, เล่ม ๑ พระนคร : สมาคมสังคมนาศาสตร์, ๒๕๑๔
- “ป.ร.” (นามแฝง) *เจงฮองเฮา* พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๐๗
- “ป.ร.” (นามแฝง) *ขันท้อเหมา* พระนคร : ก้าวหน้า, ๒๕๐๖
- ประจักษ์ ประภาพิตยากร “วรรณกรรมจีนในภาษาไทย” *จันทร์เกษม* ฉบับที่ ๙๗, พย.-ธ.ค. ๒๕๑๓
- “ผดุง” (นามแฝง) “ดรณานุเคราะห์-งักซุย” *ผดุงวิทยา* ปีที่ ๓, เล่มที่ ๑, มีนาคม ๒๔๕๔
- พระคลัง (หน) เจ้าพระยา, (ผู้อำนวยการแปล), *สามก๊ก* พระนคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๕
- “พวงพยอม” (นามแฝง) *หลี่หัวน-หลี่บูญ* พระนคร ; เขมบรรณกิจ, ๒๔๙๗
- พิพิธภัณฑวิจารณ์, หลวง (ผู้แปล) *ไคเก็ก* พระนคร : ศุภสภา, ๒๕๐๖
- “เพียงพร นภา” (นามแฝง) ผู้แปล “เจ้าสาวในชุดสีชมพู” แปลจาก *Miss Tu* ของ Lin yutang, *สตรีสาร*, ปีที่ ๓, ฉบับที่ ๖๗, กุมภาพันธ์ ๒๔๙๔-ปีที่ ๔, ฉบับที่ ๘๓ ตุลาคม ๒๔๙๔
- “ยาขอบ” (นามแฝง) *สามก๊กฉบับฉวนอ๊ก* พระนคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๑๘

“สมุทรหอม” (นามแฝง) “ฮ้อจาย” ศัพท์ไทย เล่มที่ ๑, ตอนที่ ๙, เมษายน ๒๔๖๕

“สมุทรหอม” (นามแฝง) “ไอ้ยา” ศัพท์ไทย เล่มที่ ๒, ตอนที่ ๙, เมษายน ๒๔๖๖

สด กุระโรหิต ขบวนการเสรีจีน พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๗

สด กุระโรหิต เจียงเฟ่ พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ ๒๕๑๗

สด กุระโรหิต บักกิ้งนครแห่งความหลัง พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๗

“สันตสิริ” (นามแฝง) (ผู้แปล) ทรัพย์สินในดิน แปลจาก *The Good Earth* ของ Pearl S. Buck.

พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๘

“สันตสิริ” (นามแฝง) (ผู้แปล) บ้านแตก, แปลจาก *A House Divided*. ของ Pearl S. Buck.

พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๑๙

“สันตสิริ” (นามแฝง) (ผู้แปล) สายโลหิต, แปลจาก *Sons* ของ Pearl S. Buck. พระนคร :

คุรุสภา, ๒๕๑๙

“สันตสิริ” (นามแฝง) (ผู้แปล) “หยางต้าหยาง” แปลจาก *Big Tooth yang* ของ Pearle S. Buck

เอกชน ปีที่ ๓, เล่มที่ ๕๒, ๗ ต.ค. ๒๔๘๙

สุนทรภู่ (นามแฝง) พระอภัยมณี พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๕

สุภวรรณ (นามแฝง) “คนเขียนหนังสือ : น. นพรัตน์” สยามรัฐ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๐

หยก “บุรพา” (นามแฝง) เด็กห้องแถว พระนคร : ประพันธ์สาส์น, ๒๕๒๐

หยก “บุรพา” (นามแฝง) ตลาดชีวิต พระนคร : ประพันธ์สาส์น, ๒๕๒๐

หยก “บุรพา” (นามแฝง) อยู่กับก๋ง พระนคร : ประพันธ์สาส์น, ๒๕๒๐

“อโยมัยเสตว์” (นามแฝง) “ตำนานแห่งชาติจีนใต้หรือไทยเดิม” ศดงวิทยา ปีที่ ๒ เล่มที่ ๔,

มิถุนายน ๒๕๐๗

อายนโฆษอนสุรณัฒน์ พิมพ์เป็นบรรณาการในงานพระราชทานเพลิงขุณนกิจวิจารณ์, ๒๕๐๗

ฯลฯ

สัมภาษณ์

“น. นพรัตน์” เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๐

เนียน กุระโรหิต เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๐

“ว. ณ เมืองลุง” เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๐